

פרוטוקול מס' 2
מישיבת ועדת המשנה של ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
לקשרי ישראל והקהילות היהודיות בעולם
יום שלישי, ט"ו בטבת התשע"ב (10 בינואר 2012), שעה 14:00

סדר היום:

פרדיגמה חדשה ביחסי ישראל והעם היהודי

נכחו:

חברי הוועדה:

עינת וילף – היו"ר
דורון אביטל
חיים אמסלם

מוזמנים:

יועץ מזכיר הממשלה, משרד ראש הממשלה	–	שמעון שמואלי
מרכזת אגף תאום ובקרה, משרד ראש הממשלה	–	לילך אלמקיאס
משרד ראש הממשלה		עו"ד עידו אציל
רח"ט תפוצות ודתות, משרד החוץ	–	שמואל בן שמואל
ד"ר, מדען ראשי, המשרד לקליטת העלייה	–	זאב חנין
עוזרת מדען ראשי, המשרד לקליטת העלייה	–	מריאנה לבטוב
מנהל תחום בכיר תפוצות, משרד ההסברה והתפוצות	–	חגי אליצור
מנהל, הפצה בינלאומית, משרד ההסברה והתפוצות	–	איתן דיאמונד
ממונה גף הערכת תארים אקדמיים מחוץ-לארץ, משרד החינוך	–	ציפי וינברג
מרכז בכיר, תחום תפוצות, המשרד לנושאים אסטרטגיים	–	אשר פרדמן
סמנכ"ל אסטרטגיה תכנון ותוכן, הסוכנות היהודית	–	אמירה אהרונוביץ
מנהלת היחידה לחוויות בישראל ומסלולי עליי, הסוכנות היהודית	–	יעל וייס גדיש
מנהל תוכניות היחידה לחוויות, הסוכנות היהודית	–	אילן וגנר
מזכ"ל ואחראי על קשרי ממשל, הסוכנות היהודית	–	גיוש שוורץ
מנכ"ל, "המכון לתכנון מדיניות עם יהודי"	–	אבינועם בר יוסף
עמית בכיר, "המכון לתכנון מדיניות העם היהודי"	–	דב מימון
תכנון מדיניות, "המכון לתכנון מדיניות העם היהודי"	–	יוגב קרסנטי
מייסד ומנכ"ל עולמי, "קבוצת פרזנטנס"	–	אריאל בארי
מנכ"ל, אגודה לחקר תפוצות ישראל	–	אליהו ולק
פרופ', נשיא בית מורשה בירושלים, יו"ר ההנהלה, "המכון ללימודי היהדות"	–	בנימין איש שלום
מנהלת יוזמות אסטרטגיות בינלאומיות, הקונגרס היהודי העולמי	–	עדנה ויינשטוק-גבאי
סמנכ"ל וראש תחום עולם יהודי – "מכון ראות"	–	נטעלי אופיר - פלינט
ראש צוות מדיני-ביטחוני, "מכון ראות"	–	ערן שישון
אנליסט תחום עולם יהודי, "מכון ראות"	–	אליסה ליטמן
מהנדס - Jet Propulsion Laboratory - NASA	–	עמיר גבעון
מנהל - fsju - jewish federation of france	–	ג'אן-שרל זרביב
מנכ"לית - הפדרציות היהודיות צפון אמריקה	–	בקי כספי
Founding Executive Director - ILC, Israeli Leadership Council	–	שהם ניקולא
יו"ר עמית, ארגון "לפיד"	–	סטיב פרנקל
מנהלת תקשורת, ארגון "לפיד"	–	שרה ואנונו
ארגון "לפיד"	–	דב פריצקי
רב הקהילה היהודית בווייטפילד, צפון מנצ'סטר, בריטניה	–	גיונתן גוטנטג
מנהלת קשרי כנסת, המרכז הרפורמי לדת ומדינה	–	לורן פוריס

יצחק הילדסהיימר – עיתונאי - מקור ראשון, כתב ברדיו גלי ישראל, עיתונאים
פרדריק שרביט

מנהלת הוועדה:

דנה גורדון

קצרנית פרלמנטרית:

רונית יצחק

פרדיגמה חדשה ביחסי ישראל והעם היהודי

היו"ר עינת וילף:

צהריים טובים. אנחנו נפתח את הישיבה השנייה של ועדת המשנה לקשרי ישראל והעולם היהודי. אני רוצה לברך את כולכם שהגעתם. הפגישה הקודמת והראשונה עסקה ביחס שבין ישראל לישראלים השוהים בחוץ-לארץ, ושלל המנגנונים והאפשרויות לקיים יחס אחר ושונה שאינו שיפוטי, ושמביא לידי ביטוי את ההזדמנויות לשיתוף פעולה בין ישראל לישראלים ששוהים בחוץ-לארץ.

המפגש היום – שבמובן מסוים הוא המפגש הראשון של הנושא העיקרי של הוועדה, ושגם מניח את היסודות לדיונים שיבואו בהמשך – מבקש לעסוק בנושא שמכונה "הפרדיגמה החדשה". אני אישית אוהבת את הביטוי "החווה החדש". המטרה היא בעצם לעסוק ברעיונות שמכוונים את הקשר בין ישראל ליהודים בעולם.

עצם השינוי – ביקשתי כצעד ראשון, עם תחילת הפעולה של ועדת המשנה, לשנות את שמה מ"וועדת ישראל תפוצות" לוועדה שעוסקת ביחסי ישראל והעם היהודי – כחלק ממהלך קטן, אבל סמלי של שינוי הקשר והשיפוטיות, שבמשך הרבה מאוד שנים היתה נטועה בו.

והמטרה היא בעצם, קודם כל לדבר על הרעיונות האלה – ונעשתה עבודה משמעותית, והרעיונות כבר מזמן לא חדשים, וכבר גם מיושמים – ולראות איפה הרעיונות עומדים. לתת ביטוי בוועדה פה לרעיונות האלה, להשתמש כאן בבמה של הכנסת כדי לדבר על הרעיונות האלה, הם הועלו בבמות אחרות שונות, להעלות אותם כאן בכנסת ולבחון את האופן שבו גופים שונים בעולם היהודי ובמשרדי הממשלה – בסופו של דבר האחריות שלנו בכנסת היא פיקוח על הממשלה ולא על ארגונים יהודיים שאינם ממשלתיים, אבל לראות כיצד הדברים האלה מיושמים או יכולים להיות מיושמים בעתיד.

ביקשתי את אנשי המכון לתכנון מדיניות שעשו את העבודה שהניחה את היסודות של החשיבה במובן הזה, להציג את העבודה שלהם. מי שיציג את העבודה זה דב מימון - -

דב מימון:

ויוגב.

היו"ר עינת וילף:

ויוגב, תציג את זה ביחד, בסדר. ביקשתי מאבינועם בר יוסף, שהוא ראש המכון להציג את הפתיח. רק לפני כן אני אגיד, הרי אנחנו טוענים כאן שהטכנולוגיה היא אחת הסיבות שעל הקשר הזה גם להשתנות, אז אנחנו משתדלים לעשות את זה גם פה.

הוועדה כאן נמצאת על webinar, שזה אומר שהזמנו יהודים מכל העולם שמעוניינים להשתתף בדיון. נרשמו אנשים, גם מניו-יורק, ששם אומנם עוד קצת מוקדם, אבל מלונדון ומפריס ומבודפשט וממינכן ווינה. ובכוונתנו לעשות את זה בכל פעם, כחלק מהדרך שבה אנחנו מנהלים כאן את הדיונים, גם לאפשר ליהודים בכל העולם להאזין, לעקוב וגם לכתוב לנו תוך כדי הדיון. בבקשה אבינועם.

אבינועם בר יוסף:

תודה רבה. תודה רבה עינת. קודם כל, צריך לברך אותך שהצלחת להביא את כולם ביחד, ואני חושב שאנחנו הרי באמת לא גוף ביצוע, אנחנו גוף תכנון, מחקר וחשיבה אסטרטגית. אנחנו רק יכולים לקוות שחלק מההמלצות ייושמו על ידכם ואם אפשר על-ידי כולם ביחד, בוודאי שהעם היהודי ירוויח מזה. אז, אל"ף, באמת אני חושב שזה הישג משמעותי וזה חשוב.

הפרויקט שאנחנו מדברים עליו, זה פרויקט שהוזמן לפני שנתיים וחצי על-ידי הממשלה והסוכנות היהודית ביחד, לביצוע של המכון. אנחנו השלמנו אותו לפי תוכנית מסוימת, ואנחנו רוצים להציג אותה עכשיו. דב מימון ויוגב שהיו משמעותיים מאוד בהכנת הפרויקט, יציגו אותה.

אני רק רוצה לומר בשתי מלים מה זה פרדיגמה חדשה או חווה חדש. הפרויקט הזה בא בעצם להעמיד על השולחן את השאלה: האם העם היהודי בתפוצות הוא נכס למדינת ישראל או נטל למדינת

ישראל? ואם הוא נכס למדינת ישראל, מדינת ישראל צריכה להתייחס אליו כנכס, להשקיע בו, על מנת שבדורות העתידיים ההשקעה הזאת תיתן פרי, ונצליח לשמור על אותה תמיכה שיש לנו בעולם היהודי. במדינה שכל כך מרגישה מבודדת, התמיכה הזאת חשובה ובמידה רבה זה הפתח לעולם. אני חושב שזה השינוי הפרדיגמטי. כל היתר נגזר מהחלטה הזאת.

ואני קורא פה לעינת, באמת להוביל מהלך כזה שבסופו של המהלך, הממשלה תקבל החלטה שהעם היהודי הוא באמת נכס שצריך לטפח אותו. וזה מחייב גם השקעה של המדינה בעם היהודי. וזה אומר שיכול להיות שכרגע המצב הוא מסובך – ואנחנו יודעים מה כרוך בהקצבת תקציבים לגילאי שלוש-ארבע בארץ – אבל במדינת ישראל יש גם אור, שהוא לא כל כך רחוק בקצה המנהרה, ויש משאבים חדשים ויש משאבי טבע, שאני חושב שזה יהיה רק טבעי אם הממשלה תקבל החלטה, בעידוד הכנסת, שחלק מהמשאבים האלה יופנו למשאב הזה, המשאב האנושי שהוא משאב קריטי.

אני מסתכל – אני מסיים – בתוך המחקרים שלנו למשל, עולה שגילאי תיכון הם גילאים מאוד משמעותיים, פוסט-בת-מצווה, בר-מצווה, להגברת הזהות והעמקת הזהות היהודית. הדברים האלה לא מטופלים דיים. כל המאמץ הזה צריך לקבל ביטוי, נתתי את זה כדוגמה, בניסיון לגבש, הייתי אומר במקום זכות הלידה, פנקס קופונים לזכות לידה, שהמשפחות והילדים באופן אינדיבידואלי יוכלו לפזר את ההשקעה בזהות היהודית לפי צרכים שלהם. תודה רבה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. בבקשה, דב ויגוב.

יגוב קרסנטי:

אז כאמור, כמו שאמר אבינועם, הפרדיגמה החדשה הוזמנה על-ידי ממשלת ישראל ועל-ידי הסוכנות היהודית מהמכון למדיניות העם היהודי. הפרדיגמה החדשה לא נכתבה מחוץ לקונטקסט, היא נכתבה על רקע של התרחקות מאירועים היסטוריים מכוננים, שמשפיעים על הקשר בין ישראל לתפוצות, התרחקות מאירועים כמו השואה, כמו הקמת מדינת ישראל, כמו מלחמת ששת-הימים ואירועים אחרים.

היא נכתבה בזמן שבו חוק השבות קיים במדינת ישראל ואפשר לעלות לישראל, ופחות מפרומיל, אפילו פחות מחצי פרומיל מיהדות ארצות-הברית בוחר לעלות לישראל. אז על רקע המציאות הזאת נכתבה הפרדיגמה החדשה, כשיש צורך בעצם להגדיר מחדש את היחסים בין מדינת ישראל לבין הקהילות, באופן שיתאם גם את רוח הזמן.

כאמור, הנחת היסוד היא שהבטחת עתיד העם היהודי מחייב את קיומה של מדינת ישראל משגשגת, ואת קיומה של זהות יהודית חזקה וחיונית בתפוצות, ושהידוק הקשרים יתרום הן לחוסנו של העם היהודי והן לחוסנה של מדינת ישראל כמדינת הליבה של העם היהודי. המטרה היא בעצם לפעול לחיזוק הקשר בין ישראל לבין יהודי העולם, בדגש על הדור הצעיר, וזאת באמצעות פעולה משותפת והשקעה משותפת של מדינת ישראל ושל יהדות התפוצות.

האתגרים המרכזיים אותם זיהינו בעבודה הם, קודם כל, האתגרים בתפוצות של שימור זהות יהודית ייחודית בתוך סביבה אוניברסלית. סביבה שבה זהות שבטית לא מתקבלת תמיד בהבנה, זהות לאומית לא מתקבלת תמיד בהבנה, יש אפילו לחץ להשתלב בתרבות הרוב, לוותר על זהויות שמפרידות אותך מתרבות הרוב.

וכמוכן, שימור וחיזוק הקשר בין הדור הצעיר בתפוצות לדור הצעיר בישראל. אני לא יודע כמה אתם יודעים, אבל 70% מהאוכלוסייה בישראל היום הם צברים, אנשים שנולדו בישראל, אלה אנשים שאין להם בעצם שורשים בתפוצות, ובשביל שיהיה להם קשר לתפוצות, צריך לעבוד על הקשר הזה וצריך לטפח אותו. כמוכן שבישראל, הצד השני של המטבע הזה, זה פיתוח תודעה כלל יהודית בקרב הדור הצעיר בישראל, שיראה את עצמו כחלק מעם יהודי, ולא רק כחלק מהיושבים בציון. אני מעביר עכשיו את ההצגה לדב.

דב מימון:

בבקשה. תראו, אם אנחנו מסתכלים, המחקר וההצעות וההמלצות והתוכנית האינטגרטיבית שאנחנו בנינו מבוססת על הנחות היסוד ששמעתם, ומבחינת ניתוח מסוים של הזהות היהודית. מה שאנחנו מצאנו – על -ידי התייעצות מאוד רחבה ומאוד מקיפה, על-ידי קבוצות מיקוד ועל-ידי לא מעט עבודה, 350

אנשים רואיינו, וחלק מהאנשים שנמצאים כאן רואיינו, חלק מחקר מקיף שנעשה – מצאנו כמה דברים שקרו בזהות היהודית. במיוחד מצאנו שהזהות היהודית, בעצם מה שמחבר את היהודים בארץ ובחוץ-לארץ הוא בעצם היהדות שלהם כמובן. ככל שבמדינת ישראל היהודים יהיו יותר יהודים והזהות היהודית היא ממש תהיה איזה אתוס מכונן, אז יש סיכוי יותר שיהיו מחוברים ויש שותפות מבחינת התחושה בין היהודים בארץ, ולכן צריך לחזק גם בארץ וגם בחוץ-לארץ.

אם אנחנו מסתכלים על הדברים המשתנים בזהות היהודית, אנחנו רואים שבעצם הזהות היהודית מהווה מענה למשהו מעניין מאוד שקורה בזהות הפוסט מודרנית. וחלק מהדברים, מה שנקרא שייכות, שאנשים פשוט די מבודדים בעולם החדש, ואנשים צריכים איזשהו חיבור עם קשרים. מעבר לפייסבוק הם צריכים גם איזשהו קשר עם אנשים מסוימים, והחיבור הזה עושה את הזהות.

והדבר השני שעושה את הזהות, זה המשמעות, חיפוש משמעות. אז בין שני הדברים האלה אנחנו פשוט חיפשנו וניסינו לזהות איזה ביטויים יש לזהות היהודית בתפוצות וזהות בכלל. ומצאנו שהחלק הגדול שקודם כל נותן את הגישה ליהדות וגישה לישראל הוא כמובן הנסיעות לישראל.

ברור שבן-אדם שיבוא לפה, מכל סיבה שהיא, אם זה יהיה קבוצה של עשרה ימים, או שיהיה פה מפגש של שישה חודשים שיבוא ללמוד על איך מקימים "סטארטאפים" בישראל, תהיה לו זיקה וגישה מאוד חזקה לזהות היהודית שלו. מפגש בין יהודים מישראל ויהודים מחוץ-לארץ תמיד כשנפגשים קורה איזושהי "ירידת אסימון" משני הצדדים, זה קורה מפני שהזהות היהודית בחוץ-לארץ, זהות על בסיס דתי ואתני, כאשר בארץ היא בעיקר זהות לאומית. במפגש הזה קורית איזושהי תופעה מאוד מיטיבה בשני הצדדים, גם קורים תהליכים מאוד מעניינים, ככה שברור שככל שנחבר, שנצליח לגוון את העצות ונרחיב את האפשרויות של אנשים להתחבר, לבוא לישראל, זה דבר חשוב.

הדבר השני שמחבר את הזהות היהודית זה הקהילה. אנחנו רואים שקהילות שהם חזקות, קהילות שיש אכפתיות הדדית, שמסוגלות לעשות פרויקטים משותפים הם קהילות שעובדות ומספקות את השייכות הזאת שאנשים כל כך צריכים.

הדבר השלישי הוא כמובן הדת, אבל כידוע הדת לא מספק בדיוק את כולם, אבל יש פה אנשים שדרך דת מתחברים ליהדות. ידוע שאם לפני דור היה ברור לאנשים ששולחים צ'ק לישראל וזה היה הזהות היהודית שלהם או איזושהי שייכות פנימית, זה לא כל כך עובד היום, צריך גם איזושהי פעילות אחרת.

הדבר הרביעי הוא נגד הדת, הוא בעד הדת, הוא ליד הדת, זה תרבות, מה שאפשר לקרוא "הציוויליזציה היהודית". זה פעילות שהרבה מאוד אנשים עושים את זה באופן נפרד, אינדיבידואלי, צרכני, צורכים יהדות, קוראים יהדות, אבל זה לא תמיד מביא לידי – לבד זה לא מספיק מביא את תחושת היהדות ותחושת השייכות לעמיות היהודית, לעם היהודי.

דבר נוסף שיש זה לימוד. לימוד זה אומר מבחינתנו יצירת משמעות. קורה יותר ויותר חוגים של לימוד, כל מיני תופעות ופסטיבלים של לימוד בכל מקום בעולם, זה אומר שאנשים רוצים לפגוש את המקורות הישנים שלהם. כשאני אומר מקורות, זה יכול להיות פה חלק מכמובן המקורות העדתיים, וגם מעבר לזה גם פרנץ קפקא או פיליפ רוט. כל מקום שאנשים פוגשים את המקורות, מפגישים עם הבעיות הקיומיות שלהם היום, זה יוצר להם משמעות בשביל המחר, וזה הופך את הזהות היהודית שלהם משהו פריפריאלי למשהו מרכזי לחיות.

הדבר האחרון שאנחנו מצאנו – ואתם רואים יש שישה צדדים כמו במגן-דוד – זה הזיכרון. הזיכרון יכול להיות הסבתא היהודייה או יכול להיות זיכרון השואה או זיכרון היסטורי.

וכל הדברים האלה ביחד בונים איזושהי זהות. הדברים האלה חופפים, זה אומר שאפשר שיהיה פה דברים – יש אוכלוסיות מסוימות שיכול להיות שלא יתעניינו ממש בישראל, ויש אנשים בעם היהודי שאוכלוסייה אחרת לגמרי, שלא כל כך מתחברת לחייל הישראלי ומתחברת יותר למה שנקרא "תיקון עולם", שזה משמעות, שזה משהו אינדיבידואליסטי יותר, משהו שמדבר על משהו הרבה פחות אתני והרבה יותר הומניסטי, אבל זו הנקודה היהודית שבתוכו או שבתוכה שפועל.

ולכן, אם אנחנו רוצים להגיע למצב שאנחנו לא משאירים אף יהודי מאחור, אם אנחנו רוצים שכל היהודים יוכלו להתחבר לזהות היהודית שלהם, ויש לנו בשביל זה – חשוב להבין שיש לנו חלון הזדמנויות של בערך 15-20 שנה – אם העם היהודי מחליט לעשות איזשהו "פרויקט על" – פרויקט לאומי של העם היהודי ולהתחבר גם מישראל וגם מהתפוצות ולהחליט על דבר כזה, אנחנו מסוגלים להוביל אותו.

וזה מוביל אותנו להבין מה בעצם החידוש שבתוכנית. הדבר הראשון, כמו שאמרתי, יש לנו יכולת להפוך את המגמות, זה לא בשמים, אחרי המחקר המקיף שעשינו, מצאנו שיש אכן אפשרות ועל-ידי פרויקט אינטגרטיבי שיגיע לכל מיני המקומות ושיתחבר לכל דבר ודבר – לא מספיק להיות סתם בביקור בישראל, צריך שאחר כך יהיו גם איזשהן תופעות שאנחנו נחזק את הקשרים במשך הזמן, שיהיה איזשהו חיבור.

וככל שיהיו יותר מהביטויים, מהרכיבים שהזכרתי מקודם, הזהות היהודית בעצם הופכת ליותר מרכזית ויותר חזקה אצל כל אחד. יש לנו יכולת, וכמובן, הגוף המאורגן ביותר המסוגל להוביל מהלך כזה – למרות שיש הרבה קהילות חזקות, הרבה כסף והרבה משאבים בעם היהודי – זה מדינת ישראל. זה כמובן יחזק את המרכזיות של מדינת ישראל אם אנחנו נעשה דבר כזה.

הדבר הבא, הוא שינוי הפרדיגמה הגדול ביותר שמדינת ישראל לוקחת אחריות וגם משקיעה כסף. מדובר על כסף גדול, כמו שאמר אבינועם, צריך להחליט אם אנחנו מעדיפים לתת את הכסף הזה לילדים הטובים שגרים במרילנד ולא חסר להם כלום, או לתת לילדים בנתיבות או ירוחם. זה החלטה גדולה, אבל אנחנו חושבים שצריך להיות פה דיון ציבורי לדבר הזה וצריך לעשות אותו, ולא עלינו, המכון לתכנון מדינות לעשות אותו, אבל אתם ואנשים שנמצאים פה חלק מהדיון, ולכן טוב שכולנו נפגשים פה.

הדבר השלישי הוא פרויקט אינטגרטיבי. כמו שאמרתי, צריך להגיע להרבה מאוד אוכלוסיות שונות. אנשים ממש לא מתחברים לאותו דבר, יש כאלה שמתעניינים בדת, יש כאלה בכלל לא רוצים לשמוע על דת, יש כאלה שרוצים "תיקון עולם" ורוצים פרויקטים ממש, ללכת בסומליה. לא אכפת לנו, שיהיו ישראלים, יהודים מחוץ-לארץ, ייפגשו לשלושה שבועות בארץ ב"משב" במשרד החוץ ויעשו איזשהו פרויקט ואחר כך ייסעו ביחד לסומליה. ברור כמובן שזה לא בדיוק הפרויקט העדיף, אבל האוכלוסייה הזאת לא תדבר אליהם אם נדבר אתם לא על דת, ואפילו לא מדובר על מדינת ישראל, ויש להם קושי עם המדינה האתנו-דתית – איך שאנשים תופסים אותנו בעולם.

הדבר הבא שהוא כמובן שאנחנו קבענו תוכנית מבוססת על מטרות מוגדרות ומדידות. הדבר החשוב אולי, אחד מהדברים החשובים של התוכנית שהיא מבוססת, אין פה חידוש מבחינת הרעיונות, אנחנו התבססנו על פרויקטים שהוכיחו הצלחה. אנחנו פשוט מעלים אותם בקנה-מידה גדול ביותר כדי להגיע לכולם, אף יהודי לא יישאר מאחור.

והדבר האחרון שחשוב מאוד, ועבדנו עליו הרבה מאוד עם כלכלנים טובים. ארבעים עמודים במחקר נעשו על אומדן התרומה למשק. רוב הפרויקטים שיש פה, בגלל שהם מבוססים על מצינוג, יוצא שאם מדינת ישראל משקיעה דולר אחד, היא מקבלת שמונה דולר לתרומה למשק. זאת אומרת, מדובר אפילו על תקציב שנתי, יש הרבה מאוד כסף שחוזר, בגלל שזה טיסות לארץ, בגלל שיש - - - בארץ, אנשים שמגיעים לפה מגיעים לשישה חודשים או לעשרה ימים מבזבזים כסף בארץ, יוצא שההשקעה של מדינת ישראל יכולה להיות ה-Push שגורמת לאנשים לעשות את זה, אבל צריך לעזור להם, הם רוצים לפתוח תוכניות טובות באוניברסיטאות הישראליות, צריך גם לקדם את זה באוניברסיטאות הישראליות, שאנשים יבואו לפה ל - - - בארץ. בבקשה.

יוגב קרסנטי:

ההמלצות שקיבלנו – ישנן שש המלצות מרכזיות, או שישה אשכולות של המלצות, שבעצם מבוססים על אותם ערוצי זהות, על אותם מופעים שונים של יהדות או מופעים שונים של קשר, של ערוצי זהות יהודית, שכל המלצה בעצם מתחברת למופע כזה ועונה על פלח אוכלוסייה מסוים, שזה סוג הדברים שמדבר אליו. ההמלצות ברובן מסתמכות על פרויקטים שקיימים, פרויקטים מוצלחים, ובעצם אנחנו רק מכפילים אותם, מגדילים אותם ומעצימים אותם.

כמובן "החוויה הישראלית", החשיפה לישראל, אין צורך להכביר מלים על הסיפור הזה. החשיפה לישראל הוכיחה את עצמה כאחד המנועים, אם לא המנוע המרכזי לעירור זהות יהודית, לעירור קשר לישראל בקרב הנוער בתפוצות – וזה יכול להיות בתוכניות תיכון, זה יכול להיות במחנות קיץ, זה יכול להיות דרך "תגלית", דרך "מסע", או דרך תלמידי חוץ-לארץ באוניברסיטאות, בעצם לפתוח סמסטרים או שנה שבה סטודנט מגיע מחוץ-לארץ ללימודים בישראל.

המטרה שלנו בתוכנית הזאת היא בעצם לתפוס את אותם צעירים בצמתים, צמתי-חיים – מה שאנחנו קוראים – צמתים שבהם הם מקבלים החלטות להמשך חייהם הבוגרים. ואם בצמתים האלה אנחנו מצליחים להשפיע עליהם לעצב את חייהם באיזשהו כיוון שיש לו קשר למדינת ישראל, יש לו קשר ליהדות, אז הצלחנו. למה אני מתכוון בזה? למשל, אם אנחנו תופסים סטודנט שמגיע לכאן לסמסטר,

ופוגש את אשתו לעתיד והיא יהודייה, ישראלית, סביר להניח שיהיה לו קשר לישראל ולעם היהודי בעתיד. זאת הכוונה בצמתי-חיים. כמובן שזה יכול להיות בתוכניות תיכון, מחנות קיץ, או כל דבר כזה שמשפיע על זהותו של הצעיר להמשך חייו.

חשוב לציין בהקשר זה את החלטת הממשלה מיולי 2010, להגדיל את מספר המשתתפים בפרויקט "תגלית" ל-50,000 משתתפים בשנה מכ-23,000 לפני כן, אם אני לא טועה, ולהגיע בסופו של דבר להקצבה ממשלתית לפרויקט "תגלית" של 142 מיליון שקלים בשנת 2013, זה כמובן בכפוף להקצאה מקבילה של השותפים האחרים בפרויקט.

ההמלצה השנייה שלנו היא הפצת תרבות יהודית וישראלית. אנחנו מדברים בעצם על בתי-תרבות, אם תרצו, אבל בתי-תרבות במובן של בתי-התרבות הצרפתיים שקיימים בישראל, בתי-התרבות הגרמניים. אנחנו מדברים על חוגי לימוד ובתי-מדרש פלורליסטיים ברחבי העולם, והחשוב ביותר אולי שהמקומות האלה יהיו פתוחים לכולם, לא רק ליהודים, כי כמו שאנחנו גילינו במחקר שלנו, כשמהו פתוח רק ליהודים, אז הרבה פחות יהודים באים, וברגע שזה פתוח לכלל הציבור, אז גם היהודים מרגישים הרבה יותר נוח להגיע למקומות האלה.

המלצה שלישית נוגעת לחינוך יהודי. אחד הדברים שזיהינו, זה איזשהו משבר בחינוך היהודי בהוראת העברית בתפוצות. אנחנו חושבים שבישראל יש הרבה מאוד משאבים שניתן לנצל לטובת התפוצות בתחום הזה. תחשבו למשל על פרויקט שבו הקהילות שולחות מורים לשנת השתלמות בישראל, למידת עברית, המורים חיים בישראל, לומדים עברית, ובסוף אותה שנה חוזרים לקהילות שלהם, אחרי שהם התחייבו תמורת אותה שנה לעבוד בקהילות פרק זמן מסוים, גם המלצות מהסוג הזה מופיעות בפרדיגמה.

פרויקטים לתיקון עולם, כמו שאמר דב עמיתי, יש צעירים יהודים שלא מתחברים לאותה זהות שבטית, פרטיקולריסטית בעיניהם. הם מחפשים איזושהי משימה כלל אנושית, ולכן פרויקטים לתיקון עולם שיקרו בשיתוף עם צעירים מישראל במדינת ישראל או במדינה שלישית, הם גם דרך לערב את המעגלים האלה בעם היהודי.

ולבסוף, אנחנו גם יודעים שלא כל המידע מצוי אצלנו. ומה שאנחנו מנסים, מה שרצינו ליצור כאן בפרויקט הזה, זה איזשהו מנגנון שיוכל לזהות יוזמות שלא חשבנו עליהם, שיוכל לזהות את הרעיון הגדול הבא ובעצם לקחת אותו, למנף אותו ולהכפיל אותו לטובת כלל הקהילות, כלל העם היהודי, וקראנו להמלצה הזאת "קרן עתיד העם היהודי".

וכמובן, שכל ההמלצות האלה חייבות להיות מגובות באיזשהו מאמץ שיקרה בתוך ישראל, לחיזוק הזהות היהודית בקרב הדור הצעיר בישראל, כי בסופו של דבר הצעירים היהודיים בישראל והצעירים היהודיים בתפוצות מתחברים על בסיס יהדות, כל יהדות שהיא, ולכן אם אין את הבסיס של היהדות, אז גם חסר לנו את הדבק המשותף.

ובהחלט, הפרויקט של תשתיות המורשת הלאומית, שמשדר ראש הממשלה השיק, הוא חלק מהחיזוק של הזהות היהודית בקרב הדור הצעיר בישראל.

ובסופו של דבר, כמו שאמר אבינועם אנחנו נשארים עם השאלה, מהי, אם בכלל, מידת אחריותה של מדינת ישראל להבטחת הקיום היהודי בתפוצות, ואיך מדינת ישראל צריכה להתייחס אל העם היהודי בתפוצות. תודה רבה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. נשאיר את השאלה שם ואולי אחרי זה ניקח את ששת האשכולות. אני רוצה להודות לחברי הכנסת דורון אביטל וחיים אמסלם שהצטרפו אלינו. האם אתם מבקשים לדבר עכשיו או שאתם רוצים לשמוע עוד קצת?

חיים אמסלם:

לשמוע עוד קצת, כן.

דורון אביטל:

עוד קצת, כן.

היו"ר עינת וילף:

בסדר גמור. אז אני מבקשת את גיוש שוורץ מהסוכנות היהודית, הלקוח של הדוח הזה, להתייחס למה נעשה ומה מתכוונים לעשות בסוכנות היהודית.

גיוש שוורץ:

אז קודם כל, אנחנו מברכים מאוד על הדיון. אני חושב שזה נושא מאוד חשוב, ואנחנו גם מאחלים לך בהצלחה, עינת, בתפקידך החדש כיושבת-ראש ועדת משנה. אנחנו חושבים שוועדת המשנה מאוד חשובה לקידום האינטרסים המשותפים של העם היהודי פה בכנסת. כמובן שאנחנו מחבקים את הפרדיגמה החדשה.

הנושא נולד בנאום שנשא ראש הממשלה אולמרט בחבר נאמנים של הסוכנות ביוני 2008, ובעקבות הנאום ממשלת ישראל והסוכנות היהודית הזמינו את המחקר שהוצג פה עכשיו. אנחנו מחבקים את הרעיון.

אנחנו גם אחרי תהליך של תוכנית אסטרטגית חדשה בסוכנות, שנה וחצי של דיונים, ואפשר להגיד שאנחנו בהחלט פועלים בתוכנית אסטרטגית חדשה, שבהלימה מאוד גבוהה לפרדיגמה. אנחנו גם פועלים בדילוג ישיר עם מזכיר הממשלה ומשרד ראש הממשלה לקדם את העמקת המעורבות של הממשלה בנושא של חינוך יהודי ציוני בתפוצות, ובעתיד הקהילות היהודיות בתפוצות.

לאור כל הסכנות שהוצגו כאן, הנושא הזה הוא על שולחן ממשלות ישראל כבר למעלה מעשור – התחיל הרבה לפני המחקר הנוכחי, והנאום של ראש הממשלה בנושא של "חפציב"ה" ו"חיי"ל" ו"תגלית" ו"מסע", והשקעות באמת מסיביות. וראוי לציין את "תגלית" וגם את "מסע" כשתי התוכניות עם השקעה מסיבית של כסף של ממשלת ישראל, לחזק את הזהות היהודית בתפוצות.

אני רוצה באמת לברך את שלושת מזכירי הממשלה האחרונים, שלכל אחד מהם היה חלק מאוד גדול בקידום הנושא הזה, אם זה ישראל מימון - בהקמת "מסע", ואם זה עובד יחזקאל - בהזמנת המחקר שהוצג פה היום, ואם זה הנוכחי - צביקה האזור.

אני רוצה לברך את הממשלה על הגדלת ההשקעה ב"תגלית" בשלוש השנים – שנה שעברה, השנה ובשנה הבאה, יש גידול מסיבי של השקעת הממשלה ב"תגלית" ואנחנו מברכים על כך.

אנחנו ממשיכים לפעול בעניין הזה, אנחנו מקיימים דיאלוג עם הממשלה באופן רצוף, ואנחנו רואים את זה כאחד העוגנים של הקשר בין הסוכנות העם היהודי ומדינת ישראל, העמקת מעורבות הממשלה בנושא הזה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. אני תמיד אומרת שכנראה היה צריך מסורב עלייה מברית-המועצות כדי סוף-סוף לעשות את השינוי הרחוק מהעלייה לעבר הדגש על חינוך והקשר בסוכנות היהודית. חברי הכנסת, מתי שתמצאו לדבר רק תגידו לי. אם לא, אני אמשך. אתה רוצה עכשיו?

חיים אמסלם:

אולי אומר כמה מלים.

היו"ר עינת וילף:

בשמחה.

חיים אמסלם:

תודה. קודם כל אני רוצה לברך על הקמת ועדת המשנה, ועל ההתכנסות הזו. אני בהחלט חושב שקשרי ישראל והקהילות בעולם זה מהדברים החשובים ביותר. אני יודע שבמרבית הקהילות בעולם, עיני הקהילות נשואות למה שקורה בארץ והמדיניות לגבי נושאים מסוימים – ואני אגע בנושא אחד – זה מה שמכתיב את המדיניות אצלם.

אני חושב שהנושא המרכזי, אולי החשוב ביותר שמדינת ישראל צריכה לתת עליו את הדעת, והוא קשור לתפוצות, זה נושא ההתבוללות. וכולנו רוצים לעשות כל מאמץ על מנת לשמר את העם היהודי, ולא לתת למיטב בניו לברוח. לצערנו, כמו ידנו אנחנו גורמים, אולי לפעמים אפילו מעודדים, בריחת בניס ובנות טובים מהעם היהודי. אני לא אכנס לפרטים מפני שזו לא הבמה, אבל נושא הגיור והתייחסות לבנים שנולדו מנישואי תערובת, שאינם יהודים על-פי ההלכה, ושניתן בהחלט לגשת לפתרון בעייתם על-פי ההלכה בדרך מקילה ומקרבת, זה אחד מהדברים החשובים ביותר.

היו"ר עינת וילף:

אנחנו גם נקדיש לזה דיון מיוחד.

חיים אמסלם:

לצערנו, עיני העולם, כפי שאמרתי, נשואות למה שקורה בארץ, וכשכאן הדלתות נטרקות ונסגרות – לא רוצה חלילה להמעיט בערך העבודה שנעשית על-ידי כל אלה שעוסקים במלאכת הקודש, ומי כמוני יודע, וכאן אני רואה לימיני את פרופ' בני איש שלום שעוסק גם הוא לא מעט בנושאים הללו, אבל האמינו לי, לא מספיק, וכשכאן הדלתות בקושי פתוחות – אז בחוץ-לארץ הן כמעט טרוקות.

אני יודע היטב ממה שקורה באירופה, אני יודע מהמדיניות של צמצום בתי-הדין לגיור שהיו מוכרים בארצות-הברית ושכאן במדינת ישראל הרבנות צמצמה את ההיכרות. לא רוצה להרחיב את הדיבור, אבל אין שום ספק שפעילות של ועדה כאן, והעמדת הנושאים הללו על סדר-היום, ולתת רוח גבית לכיוונים אפשריים שיכולים להיות מקובלים על כל חלקי העם היהודי, הם מהדברים החשובים ביותר.

עד כמה שיתאפשר לי אטול חלק ואתרום מיכולותי לנושאים הללו. אני חושב שדבר גדול נעשה ושיהיה לך בהצלחה.

היו"ר עינת וילף:

תודה. גם נדאג לתאם את זה אתך כדי שתדע.

חיים אמסלם:

בבקשה.

היו"ר עינת וילף:

דורון עכשיו?

דורון אביטל:

אני אקשיב עוד "טיפה".

היו"ר עינת וילף:

אוקיי. נעבור עכשיו למשרדי הממשלה, אחרי משרדי הממשלה כל מי שירצה לדבר מוזמן להעביר אלי פתק, ואז אדע שאתם רוצים לדבר. משרדי הממשלה, נתחיל עם משרד ראש הממשלה, יש נציג ממשרד ראש הממשלה?

לילך אלמקאייס:

כן.

היו"ר עינת וילף:

תרצי להתייחס?

לילך אלמקאייס:

אני חושבת שגיוש הציג - - -

היו"ר עינת וילף:

בסדר גמור. משרד החינוך.

ציפי וינברג:

אני.

היו"ר עינת וילף:

תרצי להתייחס?

ציפי וינברג:

חברתי שישבה פה בשבוע שעבר דווקא פירטה את הפעילויות שעושה המשרד מול התפוצות, וגם עמיתנו פה מהסוכנות היהודית גם אמר על שניים מהם, מה גם שנאמר לי שיתקיים דיון אצל השר בנושא הזה, אז אנחנו כמובן נשמח לשתף את הוועדה, ככל שזה יידרש.

היו"ר עינת וילף:

אפשר לחזור לששת האשכולות של ההמלצות? יכול להיות שאנחנו ניקח את נושא החינוך היהודי לדיון נפרד, וגם נבקש לשמוע אז באופן מיוחד ממשרד החינוך מה נעשה במשרד החינוך, לא רק במסגרת פרויקטים, כי הוצגה כאן בעצם שאלה מאוד דרמטית שמבחינת מידת האחראיות שמדינת ישראל לוקחת על העם היהודי מחוץ לישראל, והחינוך הוא חלק מרכזי בזה, ויהיה מעניין לשמוע איך משרד החינוך מסתכל על תקציבו, על אחראיותו ביחס לנושא הזה של חינוך יהודים שאינם חיים בישראל, ונשמח לשמוע מה נעשה, ואיך גם חושבים על הנושא הזה.

היו"ר עינת וילף:

משרד החוץ, יש נציג?

שמואל בן שמואל:

קודם כל, לגבי התפיסה או האסטרטגיה הכוללת, אנחנו כמובן מסכימים. למעשה, האסטרטגיה הזאת, פחות או יותר, היא גם הביטוי לפעולה של משרד החוץ, עצמאית ובשיתוף פעולה עם גופים אחרים, בעיקר הסוכנות, כמו בנושא "תיקון עולם", "מסע" וכו'.

הייתי גם ממליץ אולי לקחת את אשכול ההצעות האלה, ולנסות לתת לו איזה תוקף מחייב בהחלטת ממשלה, לפחות כמסגרת שממשלת ישראל תאמץ את ההחלטות האלה, ותהיה מוכנה עקרונית לגבות את הפעילויות, שהם תוצר של אותן המלצות, הפעולות המעשיות – כספית.

היו"ר עינת וילף:

שמואל, אתה יודע מישהו, או מישהו פה יודע אם היה ניסיון להעביר הצעת מחליטים שהיא רחבה יותר, כלומר לא רק על "תגלית"?

אבינועם בר יוסף:

לא היתה.

היו"ר עינת וילף:

לא היתה. בסדר.

שמואל בן שמואל:

אז אולי זה הרעיון באופן כללי כדי לתת לפחות מסגרת מחייבת עקרונית, שאחר כך אפשר לקדם דברים מהנגזרות שלה. מהבחינה הזאת, כמובן שמשדד החוץ יתרום גם את חלקו, אני לא יודע מבחינה תקציבית מה יכולתנו, אבל כמה שאפשר. למעשה, אנחנו פועלים על-פי הדפוס הזה בכל מיני מסגרות, גם במסגרות העצמאיות של הסמינרים למנהיגות יהודית: הסמינר הדיפלומטי למנהיגות יהודית צעירה - השתתפו סמינרי לימוד, "תיקון עולם", יש עכשיו פרויקט יפיפה שהסוכנות מובילה להקמת מעין חיל שלום יהודי גם בשיתופינו - אתמול ישבו אתנו ודנו בזה. והמסגרת היא מסגרת נכונה, זה דבר אחד.

דבר שני שאנחנו גם צריכים לקחת בחשבון, שישראל פנימה חייבת מצידה לפחות לתת איזה התחייבות עקרונית לשינויים שיפגינו פלורליזם בחברה הישראלית, שיקרינו כלפי חוץ, מכיוון שבואו לא נשכח שחלק מהבעיות שיש לנו לגבי ציבוריים יהודיים - אני מדבר על הציבור היהודי המאורגן שמעוניין בישראל, לא זה שישראל מעניינת אותו כקליפת השום שזאת בעיה גדולה בפני עצמה - נמצא לא פעם בקונפליקט עם ישראל על רקע של נושאים כבדי משקל, כמו: הפלורליזם הדתי בישראל, הגיורים שהוזכרו כאן וכי. וכאן יש גם איזושהי אפילו חובה, אפילו במסגרת הצעת החלטה, שגם ממשלת ישראל תיקח את זה לפחות כנושא מרכזי יזום על-ידה, ולא רק שתגיב בזמן משבר הגיור הבא, או המשבר הבא עם הרפורמים והקונסרבטיביים. אני חושב שזה חשוב כהערת אגב.

ודבר שלישי, הבעיה העיקרית של צמצום העם היהודי זה לא רק ההתבוללות, אלא עוד יותר הילודה הנמוכה בעולם. אז אין לי פתרון קסם לנושא הזה, אבל כל המחקרים, כולל המחקרים של "המכון לתכנון מדיניות העם היהודי" מראים - המחקרים של דלה-פרגולה ואחרים - שזה המרכיב המרכזי לצמצום העם היהודי.

היו"ר עינת וילף:

אגב, חינוך חינוך קטנים תורם משהו לנושא.

שמואל בן שמואל:

ברור שזה נושא רגיש, ואנחנו לא מומחי ילודה, אבל לפחות צריכים להציף גם את הנושא הזה בשיח בינינו לבין העולם היהודי, כי בסוף נדבר גם אם יהיה צמצום בהתבוללות, אבל הילודה תהיה נמוכה, אז יצטמצם העם היהודי דרמטית, כפי שקרה עד היום. לפחות צריכים להציף את זה בשיח ושיח עם ראשי הקהילות היהודיות בעולם, שזה יהיה שם באיזשהו מקום.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. אגב איפה עומד הפרויקט הזה עם "משב", באיזה שלב הוא?

שמואל בן שמואל:

האמת שהפרויקט עדיין לא התחיל לרוץ, אבל אתמול היה דיון מעניין, היה שם נציג הסוכנות שמוביל, שכחתי את שמו -

ג'וש שוורץ:

ניר להב.

שמואל בן שמואל:

- - בחור רציני מאוד. הקונספט הוא פחות או יותר קונספט של חיל שלום יהודי – להקים חמישה מרכזים של פעילות של "תיקון עולם" במדינות שונות, כש"משב" מושך כמובן לכיוון המדינות המתפתחות, ושם להפגיש צעירים יהודים, צעירים ישראלים שעברו הכשרה בארץ, וזה יתרום גם לזהות יהודית, גם ל-PR למדינת ישראל ולעולם היהודי.

חיים אמסלם:

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר עינת וילף:

בבקשה.

חיים אמסלם:

מאז שאני עוסק, ואני עוסק רבות בנושא הגיור, יותר ויותר, כל פעם אני נדרש לתת – איך צריך להיות היחס, או איך אנחנו מתייחסים לצאצאי קהילות בעולם, של כאלה שהם צאצאי יהודים, אבל הם למעשה כבר התרחקו מאתנו? ואני מדבר על קהילות מאוד גדולות בברזיל, בדרום אמריקה, בעוד מקומות.

שבוע שעבר היתה איזושהי התכנסות פה בירושלים, ואני השתתפתי שם וגם היה שם פרופ' אריה אלדד בנושא הזה, ונדמה לי שאנחנו לא מעוניינים לנגוע ב"תפוח אדמה הלוהט" הזה, מפני שאין לנו שום יכולות לאמוד באיזה מספרים מדובר, ובכלל באיזה מספרים מדובר בכאלה שהיו רוצים אולי מחר מחרתיים לשוב אלינו. אני מדבר על צאצא יהודי בגירוש ספרד ואילך. מדובר במספרים מאוד גדולים, מופרחים מספרים, ולא שמעתי – אולי באמת יש פה נציגי הסוכנות היהודית – אם גם עליהם, אני חושב שכן, אבל גם עליהם כדאי לתת את הדעת, אז מי שיכול לענות לי בנושא הזה – אשמח לשמוע.

היו"ר עינת וילף:

המשרד לקליטת עלייה, נמצאים?

ג'וש שוורץ:

עלייה פה.

קריאה:

היה פה לפני שנייה המדען הראשי של המשרד, הוא בטח יחזור.

היו"ר עינת וילף:

משרד ההסברה והתפוצות?

חגי אליצור:

קודם כל, אני רוצה להגיד שקראתי איזושהי גרסה קצת יותר מוקדמת של זה, ואני חושב שעצם העבודה, הרעיון של להסתכל במבט כולל, בעיקר דווקא בהקשר הממשלתי של העשייה הממשלתית, הוא מאוד-מאוד חשוב וזה גם מלווה בעשייה. זאת אומרת, מה שאני אוהב במחקר הזה, שהוא בודק דברים שכבר נעשו וזה נכון – גם המשרד הוא חלק מזה.

אני חושב שעצם מהותו של משרד התפוצות בהקשר הזה הוא בדיוק הנקודה הזו. זאת אומרת, מה הממשלה עושה ביחס לתפוצות והתפיסה שהתפוצות, שהיהודים שנמצאים בעולם הם חלק ממדינת ישראל גם אם הם לא עושים עליה, גם אם הם לא אזרחים. זאת אומרת, מדינת ישראל היא מדינת העם היהודי, ואני חושב שזה המהות של כל הדבר הזה, וזה כבר פורט איך לעשות את זה וכמובן שהמשרד שותף לזה בסמינרים, במנהיגות צעירה וכו'.

אחת הנקודות החשובות, שנאמרה פה אבל צריך להדגיש אותה מאוד, שזהות יהודית היא לא עניין רק של התפוצות, זה כמובן עניין כללי. זאת אומרת, אם מדינת ישראל היא מדינת העם היהודי, צריך לחשוב איך עושים את זה נכון גם בתוך מדינת ישראל, אבל לא סתם, אלא בהקשר של התפוצות. כמו שאנחנו חושבים על זהות יהודית בתפוצות, אנחנו צריכים לחשוב על זהות יהודית במדינת ישראל. ולכן דווקא שיתוף פעולה פה – אנחנו גם מתעסקים בזהות יהודית בישראל כחלק מתפקידנו, אבל בוודאי שזה בדרך כלל נמצא במשרד התרבות, במשרד החינוך – והמחשבה האסטרטגית על זהות יהודית בתפוצות ובארץ ביחד, היא נקודה מאוד-מאוד חשובה שיש כאן.

היו"ר עינת וילף:

חגי, מה מכל הדברים שהוצגו כאן אתם רואים כאחריות מיוחדת שלכם, מבחינת אפילו איך שהתקציבים שלכם מחולקים. מה היית אומר, הדגשים שלכם בתוך ההמלצות האלה.

חגי אליצור:

אני חושב שבהתחלה דווקא ב-איך בנויה זהות באופן כללי בעולם גם פוסט מודרני שיש פה ריבוי זהויות, ואיך מזיזים את הזהות היהודית למעלה במדרג הזהויות שיש לכל אחד. אז אני חושב שהייתי נותן פה שני אלמנטים מרכזיים: אחד זה קהילה והשני זה ישראל, שני מוקדי שייכות מאוד רציניים, שאנחנו רואים אותם כמרכזים העיקריים של המשרד. אחד זה העבודה הנכונה של הממשלה עם הקהילות וחיזוק הקהילות כקהילות, זה יכול להיות מנהיגות, זה יכול להיות זהות, אבל השייכות שאנשים מרגישים לקהילות שלהם זה דבר שהוא מאוד-מאוד חשוב. דיברנו על זה קצת בדיון הקודם.

היו"ר עינת וילף:

מה התקציב הכולל של המשרד?

חגי אליצור:

התקציב הכולל של המשרד מחולק גם להסברה וגם לתפוצות. התקציב הכולל של המשרד הוא באזור 40 מיליון.

היו"ר עינת וילף:

כמה הולך לתפוצות?

חגי אליצור:

אנחנו משקיעים בתפוצות קרוב לחצי מזה, אבל הרבה מאוד דברים שאנחנו עושים בהסברה הם כמובן, בסופו של דבר, קשורים – אם דיברנו על שייכות, מזה התחלתי – לקהילה ולישראל. הרבה דברים שאנחנו עושים בתחום ההסברה, בגלל שזה public diplomacy, כלומר, הסברה שמתבססת על אנשים כמו שהם, איפה שהם נמצאים, שאנחנו רק נותנים כלים ונותנים איזושהי הנחייה, אז זה גם דבר שמאוד-מאוד מחבר בקמפוסים, במקומות כאלה.

היו"ר עינת וילף:

מתוך ה-20 מיליון שקלים שהולכים לתפוצות, תן לי דוגמה לפרויקט שמשקף את אחת ההמלצות שפה - עשייה.

חגי אליצור:

אתן שתי דוגמאות, אחת שדיברנו עליה שבוע שעבר, בפעם שעברה. לדוגמה, זה סמינרים שעושים בשיתוף פעולה עם "מכבי העולמית" שמגיעים בה ל-בין 700 ל-800 אנשים כל שנה. התכנים של הסמינר נוגעים גם בהסברה ישראלית וגם בזהות יהודית: בשפה, בתרבות, בהיכרות עם ישראל, חלק נעשים בארץ וחלקם בחוץ-לארץ עם קצת דגש - עם מכבי - על אמריקה הלטינית, זו דוגמה, ואנחנו עושים אותו דבר עם גופים אחרים גם באירופה וכו'.

הדבר השני שחשוב מאוד ודיברנו על זה פעם שעברה. אם מדברים על עם ישראל כקולקטיב, זה בניית קהילות של ישראלים בתפוצות, שזה נושא שאנחנו נכנסים אליו בשנת 2012. בעצם, התייחסות לישראלים בתפוצות כתפוצה לכל דבר, שצריך קודם כל לבנות את הקהילות שם ואחר כך אפשר לחשוב על בניית הקשר הנכון עם מדינת ישראל – מעבר לפריזמה של עלייה ולחזור הביתה שזה לא מה שבו עם ישראל מתעסק, אלא איך בונים שם קהילה, הבסיס לקהילה, ומשם ממשיכים – זה אחד מהדברים המרכזיים שאנחנו עושים ב-2012.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. טוב, בזה מסתיים סבב משרדי הממשלה, אלא אם כן יש משרד ממשלתי שפספסת.

אשר פרדמן:

המשרד לנושאים אסטרטגיים.

היו"ר עינת וילף:

זה לא רשום לי. אתה רוצה להתייחס לדברים?

אשר פרדמן:

בקצרה, אנחנו עוסקים יותר בתחום של חיזוק הלגיטימציה של ישראל במאבק בדה-לגיטימציה. זה תחום שקשור לזהות היהודית, זה לא זהה, זה קשור. אנחנו בקשר עם הרבה מאוד מנהיגים של ארגונים יהודיים גדולים בחוץ-לארץ. אחד הדברים שאנחנו שומעים מהם הוא שדווקא ההתגייסות למאבק בדה-לגיטימציה, למשל, הפקידות בקמפוסים בצפון אמריקה בספטמבר בזמן הפנייה של הפלסטינים לאו"ם, מצליח לגייס הרבה מאוד צעירים יהודיים לחזק את ההזדהות שלהם עם ישראל, או אפילו הזהות היהודית שלהם. למשל, בסיפור של הקמפוסים היתה פעילות של מעל 100 קמפוסים בצפון אמריקה בספטמבר. וזה היתה בעצם הפעילות הכי רחבה מאנשים שעוסקים בתחום הזה שהיתה אי-פעם. זה משהו בהתגייסות נגד דה-לגיטימציה שגם יכולה לחזק את הזהות היהודית. אנחנו שומעים ממנהיגים יהודים שמשווים את זה להתגייסות של הקהילות היהודיות למאבק למען יהדות חבר העמים, שגם שם כל הארגונים – וגם הרבה פעילות grassroots – למען יהודים, אז זה עוד כיוון.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. עכשיו אתחיל עם כל מי שביקש – דורון, תרצה עכשיו?

דורון אביטל:

בוודאי, זו הזדמנות טובה. משרדי הממשלה סיימו, ואני רואה שכל כך הרבה עמיתים שלי לצה"ל – נשיא "המכון לתכנון מדיניות העם היהודי" זה פרקש, נכון?

היו"ר עינת וילף:

הוא כבר לא, הוא עזב, אבל היה תקופה.

דורון אביטל:

אני קודם כל רוצה לברך. שמחתי לראות את זה בלויז' ושמחתי לקרוא, ויש פה כמה מושגים, שמשכו את תשומת לבי, ואני רוצה להיכנס לזה יותר לעומק. זה עבודה יפה מאוד, ובטוח שהעבודה הזאת, ברגע שתיכנס לפעולה יהיו לה גם תוצאות חיוביות.

אהבתי לפחות ניסוח אחד שהוא חדש לי: "ישראל כמדינת הליבה של העם היהודי", הבית הלאומי – אני יודע שאנחנו מדינת הלאום של העם היהודי, אבל זה ניסוח מעניין, אני רוצה לחשוב עליו, יכול להיות שהוא מחזיק באמת את הכיוון. אנחנו תמיד מאמינים, אנחנו אנשי צבא, באיזה דגל שאחריו מתארגנים, יכול להיות שזה הניסוח – אז קודם כל לברך על הניסוח.

אני רוצה להציג הערת אזהרה אחת. לפני שנכנסתי לכנסת – מאמר שכתבתי ב"הארץ" שנקרא: "ישראלים אנו" שתורגם לאנגלית, עורר הדים מאוד טובים בקהילות היהודיות בחוץ-לארץ, וחשבתו מדוע, וניסיתי שם – ממה שאני רוצה שנוהיר את עצמנו זה שיש פה איזה מהלך דו-כיווני שהוא מסוכן.

אחד, שאנחנו תופסים מונופול. מדינת ישראל, אלה שבחרו להיות פה, זו בחירה, אנחנו הענף שבחר להיות במדינת הלאום, האמת היא שאנחנו מרגישים שאנחנו מציעים את זה בתור מהלך של כפייה לאותם קהילות יהודיות, שהבחירה שלהם היא במובהק שונה, והם חלק מהעם היהודי. אנחנו לא מנסלים אותם מההשתתפות. זה דבר מאוד זהיר, לכן כל המהלכים שלנו צריכים להיות מהלכים של לאפשר, מהלכים של היכרות. מאוד אהבתי את הרעיון פה של מכוני תרבות בנוסח של "goethe institute" שהם פתוחים לקהל, אז זה מהלך ברוח הזו. השפה העברית זה מהלך ברוח - - -

וגם המהלך השני, הכיוון השני, גם כשאנחנו בתור הסמכות הפוליטית במדינת ישראל, יש לנו אחריות על המקומות הקדושים. המקומות הקדושים האלה הם קדושים – בוא נאמר את זה על השולחן – גם לאותם חלקים של העם היהודי, שלא שותפים בחזון הציוני. אנחנו לא יכולים לשחרר אותם מה-say דרך השליטה הפוליטית שלנו לגבי המקומות האלה.

התלונן בפני שגריר, אני חושב דן קרצר, שגריר יהודי, שגריר ישראל בארצות-הברית לשעבר, על סוגיית הגדר שמפרידה בין נשים לגברים בכותל – מעולם הקהילות היהודיות בארצות-הברית לא היו שותפות בהחלטה על המקום שהוא אולי הכי חשוב. אז יש פה סוגיות - - -

אבינועם בר יוסף:

קרצר לא התנגד לזה, קרצר אישית לא התנגד לזה.

דורון אביטל:

לא, אבל הוא פנה אלי ואמר לי: תשמע, יש פה בעיה, האיר את עיני לראות את המהלך הדו-כיווני הזה של אנחנו והתפוצות ואיך מנסחים את זה.

- - - דוגמאות רעות, וזה לא תפוצות העם היהודי, אבל תפוצות של הישראלים, וזה כמובן מסע הפרסום הזה של משרד החוץ בנושא הזה, זה דוגמה לטעם רע, גישה כמעט מיסיונרית.

אבינועם בר יוסף:

לא משרד החוץ, משרד התיירות.

קריאות:

- - -

דורון אביטל:

לא יודע את מי אני מאשים – מי שלא עשה את זה.

היו"ר עינת וילף:

כן, היה גם דיון גדול והרי זה הוסר.

דורון אביטל:

זה הוסר. דוגמה מובהקת לזה.

שמואל בן שמואל:

דיון אחר על תיאום בין משרדי הממשלה.

היו"ר עינת וילף:

זה דיון שמתקיים כל יום בכנסת.

דורון אביטל:

לסיכום, אני מברך, לאפשר - אנחנו רוצים לאפשר פה מהלך, ברור שה-bond בין מדינת הלאום שלהם היהודית וכל חלקי העם היהודי הוא כמובן ה-bond המכונן ואף אחד לא מערער על זה, אבל לעשות את זה בטוב טעם, בשום שכל ולהיזהר פה גם. אלה הדברים. תודה.

היו"ר עינת וילף:

זו תמיד עצה טובה. אנחנו נתחיל עם מי שנרשם וכל מי שרוצה להוסיף את עצמו יעביר פתק. אריאל בארי, ראשון הנרשמים.

אריאל בארי:

שלום. קודם כל, תודה על ההזדמנות הזאת לדון בנושאים כה חשובים לעתיד של עם ישראל, של העם היהודי ברחבי העולם. אני מייסד ומנכ"ל העולמי של ארגון בשם "קבוצת פרזנטנס" שמפעילה תוכניות ליהודים ברחבי העולם. יזמים חברתיים שהקימו עד כה 155 מיזמים בחינוך, פעילות חברתית, אומנויות, שנוגעים ב-עד כה 217,000 משתתפים בערים המרכזיות של עם ישראל, זאת אומרת, תל-אביב, ירושלים, אבל גם ניו-יורק, שיקגו, די.סי., מוסקבה וכן הלאה.

הארגון "פרזנטנס", ארגון שהתחיל בניו-יורק, עלה לארץ, משרד ראשי בירושלים, אבל גם יש משרדים בירושלים, בתל-אביב, בניו-יורק והלאה.

אחד מהדברים שאני רוצה להתייחס אליהם, בקצרה, בעבודה הנפלאה שעשה המכון לתכנון, זה שבעצם יש פה שני דברים שאנחנו צריכים לזכור – שיש דברים שמדינת ישראל עושה בגדר החוק והתקציב שלה שמונעים את הקשר של יהודי התפוצות למדינת ישראל, ויש דברים שהיא יכולה לעשות כדי לתת תמריץ לקשר של יהדות התפוצות למדינת ישראל, ורק לדחוף לצד של התמריץ זה בעצם לא עוזר לה להכיר את האדם - - -

כבוד חבר הכנסת התייחס לזה מבחינת שאלת הגיור, אבל השאלה הזאת היא הרבה יותר עמוקה מכך. זאת אומרת, כאשר אנחנו עכשיו מנהלים מלחמה על הקמפוסים של ארצות-הברית, כשבעצם אנחנו מנהלים מלחמה על המחשבה, על צורת ההתייחסות של יהדות העולם לישראל בדורות הבאים, לחברי הקונגרס ולנשיאים הבאים של ארצות-הברית ושל בכלל מדינות העולם.

אנחנו במדינת ישראל, דרך משרד הרבנות הראשית, ואיך שהיא תופסת את עצמה כמגדירה של מיהו יהודי, חותכים, מפלגים את עם ישראל. אנחנו חותכים את כל אלו שאנחנו חייבים כרגע את תמיכתם, את האנרגיה ואת הכוח שלהם, כדי לקדם את הצרכים ואת האסטרטגיה של עם ישראל והעם היהודי ברחבי העולם.

לכן, בכל דבר, אני מקווה מאוד שבכל דבר שאנחנו עושים, שאתם מעלים לכנסת לדיון או לחוק וכן הלאה, חייבת להיות פה התייחסות חזקה למחשבה רב-שנתית, זאת אומרת, ל-50 שנה מעכשיו ל-מי בעצם מדינת ישראל תתייחס אליו כיהודי, ובכך מי יכול להיות שותף לעתיד של עמנו. תודה.

היו"ר עינת וילף:

תודה. אני חושבת שאחד הדברים, זה אומנם פחות בהמלצות – אחד השינויים התודעתיים הכי קריטיים, ושנחנו בישראל נתחיל להבין, וגם נאמר כאן על-ידי חברי הכנסת, שהחלטות שמתקבלות כאן מקרינות על מה שקורה בעולם.

כלומר, אנחנו מקבלים החלטות לאומיות פוליטיות על-פי חלוקת הכוחות הפוליטית בתוך ישראל, אבל בגלל מעמדה של ישראל בעולם היהודי, החלטות שמתקבלות כאן נתפסות בעולם היהודי כהחלטות שמקרינות, הן בעצם במובן מסוים, הופכות להיות הלכות.

כלומר, אם מדינת ישראל אומרת שמישהו לא יהודי, גם אם מישהו אף פעם לא מתכוון אי-פעם לעלות לישראל, וזה לכאורה לא רלוונטי לו, הוא מקבל את המסר שהוא לא שייך.

אריאל בארי:

אפילו שהוא עולה לישראל. אשתי לדוגמה, אמא שלה התגיירה בהתגיירות קונסרבטיבית, היא עודדה להגיע למדינת ישראל והשתתפה בפרויקט "מסע". אנחנו עכשיו, בעזרת השם, נוליד בת במרץ, הבת הזאת לא תהיה יהודיה על-ידי מדינת ישראל, היא לא תוכל להתחתן פה, היא לא תוכל להיקבר פה במוסדות ציבוריים - -

אליהו ולק:

אולי תיסעו.

אבינועם בר יוסף:

עוד רחוק היום.

אריאל בארי:

- - והרעיון הזה שבו מדינת ישראל מבקשת מיהודים מרחבי העולם לשתף אתה פעולה, לעשות לארץ, לתרום לקהילה, לשרת בצבא שלה, ואז כשמוסד ציבורי שאנחנו מממנים עם כספי ציבור שלנו, בעצם שולל מהם את היכולת להיות חלק מהעם שלנו, שולל מהם את היכולת להתחתן במדינה שלנו, זה כבר יותר מדי.

עצם זה שנשים - בכלל נשים, לא נשים קונסרבטיביות או רפורמיות - לא יכולות להחליט דברים בקשר לנישואים וגירושים. תגיד לאשה בקמפוס בארצות-הברית שהיא צריכה להגן על מדינה, שבה נשים בכלל לא יכולות להיות שותפות להחלטות בנושאים הכי רגישים בקשר לחיים האישיים שלהם - זה מגוחך לחלוטין. אז רק תמריצים, רק לזרוק עוד כסף על הבעיה לא יעזור אם אנחנו לא משקיעים את האחריות ההיסטורית שלנו בבניית איזשהו מכנה משותף ליהדות העולם.

היו"ר עינת וילף:

אתה רוצה להתייחס?

חיים אמסלם:

במשפט אחד אני רק רוצה לומר לך, שאנחנו מעוניינים שבמקום שהעם היהודי יזדקק לפתרונות גיור שאחר כך, כפי שאתה ציינת, חוזרות בחזרה כמו בומרנג ולא פותרות בעיה, שתהיה מדיניות גיור הלכתית שיכולה להיות מקובלת על כל אלה שרוצים לתת מענה - זה ניתן. אבל, כמובן יש כאן מדיניות שונה, זו כבר שאלה פוליטית והיא תחתך בדרגים הפוליטיים ולכן אני כאן עונה בוודאי לא כרב, אלא דווקא כאיש פוליטי שמתעתד להצהיר אלטרנטיבה והצעות לפתרון הבעיות האלה.

היו"ר עינת וילף:

שהם ניקולא, בבקשה.

שהם ניקולא:

שלום. גם אני רוצה להצטרף לברכות על שינוי הפרדיגמה. לפני 11 שנה הייתי בקבוצה שייסדה את ארגון ה- Israeli Leadership Council - ILC בלוס-אנג'לס, ארגון של ישראלים אמריקאים שבעצם המטרה שלו לחבר את הישראלים ובמידה מסוימת גם את היהדות עם, את הקהילה היהודית למדינת ישראל. גילוי נאות, חזרתי לארץ לפני חצי שנה, אז אני מייצג פה את הארגון, אבל מהרבה ניסיון יש שתי נקודות שהייתי רוצה להוסיף פה, עוד שני כלים חשובים בארגון הכלים, שיכולים לעזור לתוכנית הזאת להצליח.

אחד, זה השליחים של הסוכנות. זאת אומרת, לא רק להביא יהודים לפה - השליחים של הסוכנות שיוצאים לשליחויות בקהילות יהודיות, אנחנו מצאנו אותם כמאוד אפקטיביים, אנחנו כארגון משתתפים

במימון של שמונה כאלה בחוף המערבי, ואם מסתכלים על איפה להשקיע את הכסף, אני חושב שזה - שוב מניסיון - כלי מאוד-מאוד אפקטיבי.

הכלי השני שיש בארגון הכלים הוא הישראלים. הישראלים שכבר נמצאים שם הרבה שנים, שכבר לא רק שהם יודעים לדבר עברית ואנגלית, הם יודעים גם לדבר ישראלית ואמריקאית. זאת אומרת, הם יכולים לשמש כגישור על התרבות.

יש ספר מצוין שנקרא: *Americans and The Invisible Shield Between, Kissing Through Glass*, תמיד בין ישראלים ליהודים יש בסוף משהו שהוא גם איזשהו הבדל תרבותי, ומי שיכול לגשר על ההבדל הזה, גם תרבותי, גם פוליטי וכן הלאה, זה קהילות ישראליות שנמצאות הרבה שנים בחוץ-לארץ, מכירות את התרבות, השפה ואת הניואנסים. הקשר שלהם לישראל, ברוב המקרים, הוא קשר מאוד-מאוד חזק, ואם מנצלים את הארגונים הישראליים, את הקהילות הישראליות בחוץ-לארץ, אפשר להגיע לתוצאות מצוינות בתוך התוכנית הקיימת. זה שתי נקודות שאחר כך יציגו אותם גם בכתב.

היו"ר עינת וילף:

אין ספק שגם השינוי ליחס לישראלים השוהים בחוץ-לארץ הוא חלק מהחווה החדש שצריך להתקיים, ועל זה גם קיימנו את הדיון הקודם. יצחק הילדסהיימר, ביקשת לדבר, תציג את עצמך.

יצחק הילדסהיימר:

נוסף לעיתונאות, אני סוקר את יהודי התפוצות כבר שנים רבות. כעיתונאי, אני סוקר בעיקר את יהודי התפוצות. אני גם פעיל בצורה רחבה מאוד בחינוך יהודי בתפוצות כבר עשרות שנים. ב-21 השנים האחרונות אני מקדיש את כל זמני הפנוי מעיתונאות – זה הרבה, לפעמים יותר מאשר אני מקדיש לעיתונאות – לחינוך יהודי בברית-המועצות, לשעבר, ובעיקר באוקראינה. אני ממשיך בזה עד היום. יש לי הרבה ניסיון. הייתי באוקראינה, בעצם בברית-המועצות לשעבר, כבר 24 פעמים, תקופות ארוכות יותר או קצרות יותר.

אני רוצה להתייחס, בראש ובראשונה, להמלצה מס' אחד של "החוויה הישראלית", חשיפה לישראל. זמני מוגבל, אז אקצר מאוד. התנועה שבה אני פעיל, "תנועת עזרא", שלחנו מאות שליחים ושליחות, מדריכים ומדריכות לפעילות חינוכית שם בברית-המועצות, באוקראינה, ברוסיה וליטה. השתדלנו שהשליחים והשליחות שנמצאים שם בערים שונות, שהם יפעלו גם בבתי-הספר של יום א', חוץ מבתי-ספר יומיים יש בערים רבות, יותר מאשר בתי-ספר יומיים יש בבתי-ספר של יום א' – מה שמקובל בארצות-הברית "Sunday School". בתי-הספר האלה – עד כמה שאני יודע, מופעלים אולי עד היום, בשנים האחרונות לא בדקתי את זה – בעיקר על-ידי "לשכת הקשר נתיב", אולי גם על-ידי הסוכנות היהודית.

מפעם לפעם הצענו למנהלת של בית-ספר יום א' כזה, בערים שונות, לקבל את המדריכים והמדריכות שנמצאים שם באותה עיר שיעבירו שיעורים, ייכנסו לכיתות ויעבירו שיעורים בכיתות. ברוב המקרים, המנהלת - בדרך כלל אשה מנהלת, לא תמיד היא יהודיה, אומרת: בסדר גמור, שיעבירו שיעורים, אבל שלא ידברו על יהדות וודאי, חס ושלום, שלא ידברו על דת יהודית.

מה לומדים שם? לומדים שם בעיקר את השפה העברית, שירים ישראלים וריקודים ישראלים. מה אמרתי לאותם מדריכים ומדריכות ששלחתי לכיתות בבתי-ספר יום א'? אמרתי: בסדר, אל תלמדו יהדות, אל תלמדו דת, תלמדו עברית. הילדים לא יודעים – אם זה היה לקראת חג הפסח – הילדים לא יודעים את המלה פסח, אז תלמדו את המלה העברית החדשה: פסח, ותסבירו לתלמידים שם מה זה פסח, עם כל המשמעות של פסח, כי שם אם מדברים נגיד על חג השבועות, אז חג השבועות זה לא חג מתן תורה, אלא חג השבועות זה חג שהקבוצים מביאים ביכורים, ועוד כל מיני דברים כאלה שהם לא האמת של החגים האלה.

ולכן, אני חושב ואני ממליץ שההמלצה הראשונה והמטרה הראשונה צריכה להיות לא "החוויה הישראלית" – שהיא חשובה כשלעצמה, כל מה שמשרת את היהדות ואת העם היהודי – אלא צריכה להיות חינוך יהודי.

אני רוצה לומר עוד מלה אחת על הפעילות של תנועות הנוער. רוב בתי-הספר שפעילים בברית-המועצות לשעבר הם בתי-ספר ממשלתיים מקומיים, מקבלים את כל המימון לפעילות הלימודית והחינוכית מטעם הממשלות המקומיות: ממשלת אוקראינה וממשלת רוסיה, חוץ מאשר ללימודי יהדות.

וגם כשמעבירים לימודי יהדות, אולי חלק מהם כן נתמכים על-ידי הממשלות, אבל הרוב לא. אז רוב בתי-הספר האלה מוגבלים במספר השיעורים שמותר להם להעביר ביהדות, בחינוך יהודי בבית-ספר ממשלתי, כי בית-הספר הוא ממשלתי.

אגב, הרבה פעמים בתי-הספר האלה חייבים גם לקבל ילדים לא יהודים לבית-הספר, שיהיו בחברה אחת יחד עם הילדים היהודים. תנועות הנוער שפועלות ושפעלו, אני מוכרח לומר פעלו יותר מאשר פועלות היום, בכל רחבי ברית-המועצות לשעבר, לא מוגבלות במספר השיעורים והשיחות והפעילויות שהם יכולים להעביר בתחום החינוך היהודי. אף אחד לא מגביל אותם. מה שכן מגביל אותם לקיים סמינרים, לקיים מחנות קיץ, לקיים מחנות חורף, זה הנושא הכספי. וכל התוכנית הזאת שהיא תוכנית יפה מאוד, תוכנית גרנדיוזית, לא הספקתי לעבור על כולה, למרות שמנהלת הוועדה שלחה לי אותה באי-מייל אתמול, התוכנית הזאת מצוינת, אבל אם לא יהיה לה תקציב, אז חבר על הזמן וחבל על הדיבורים.

אני יכול לומר לכם שהפעילות של כל תנועות הנוער בברית-המועצות לשעבר ירדה עד לכמעט אפס. אם יש שם נגיד מחנות קיץ, זה רק מחנות קיץ שהסוכנות היהודית מארגנת ומממנת בעצמה, אבל כמעט שאין תמיכה למחנות קיץ נוספים. והמסגרת של תנועת נוער, כל תנועת נוער, כולל – אני רחוק כמובן מתנועת "השומר הצעיר", אבל הייתי נוכח פעם בפעילות של "השומר הצעיר" שעשו ערב ריקודים, רק ערב ריקודים, ביקשו ממני לדבר חמש דקות על חנוכה מבחינה יהודית ועשיתי את זה ושאלתי אותם בסוף: למה אתם עושים את ערב הריקודים הזה? הם אמרו לי: אם אנחנו מפגישים בני ובנות נוער יהודים לערב ריקודים, יש סיכויים שאנחנו נצמצם את נישואי התערובת שלהם, הם נפגשים כאן ביחד, יש סיכויים שהם יתחתנו ביניהם.

ולכן, העניין הכספי הוא הדבר הראשוני. המצב היום הוא נורא, אנשים שלנו מכתתים את רגליהם באנגליה ובארצות-הברית לגייס תרומות כדי לממן סמינר בקיץ, לממן עכשיו סמינר בחורף או מחנה חורף, שזה לא היה מאוד מקובל, ואי-אפשר להשיג את הכסף הדרוש. ואם לא יהיו ממש מיליונים לתמיכה גם בתנועות הנוער ולהרחבת הפעילות של בתי-הספר, אז חבל על הזמן.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה.

יצחק הילדסהיימר:

ואני רוצה לסיים במשפט אחד. לכן, אני אומר, נשים דגש על החינוך היהודי ובין השאר, כפי שכבר הוזכר פה, אחת המטרות הראשוניות, כמו שעשו אותם אנשים של "השומר הצעיר", בחינוך היהודי הוא מניעת התבוללות ונישואי תערובת. תודה.

אבינועם בר יוסף:

שתי הערות קצרצרות. קודם כל, אני חושב שגם אנחנו צריכים לראות כל הזמן את האור שבקצה המנהרה, וצריך לציין שאם אנחנו חושבים באופן אמיתי, 50% נישואים בתוך הקהילה, זה הישג עצום לקהילות, כי התחרות גדולה בתוך אוכלוסיות, כשיהודים מהווים רק 2%. צריך קודם כל צריך להעריך את מה שנעשה עד כה, זה אמירה שצריכה להיות בסיס. אנחנו כל הזמן מתריעים על המספר הגדול וצריך להבין שזאת הצלחה שלא קיימת בשום קהילה אתנית אחרת בעולם. זה דבר אחד.

דבר שני, לגבי מה שאמר חבר הכנסת אמסלם, אני מצטער שהוא לא פה, זה נכון שצאצאי העם היהודי זה נושא שצריך לתת עליו את הדעת, אולי למצוא דרך לקרב אותם, ובמקביל למצוא את הדרך לחזק את המעגל השלישי של אנשים שהתרחקו, שהם כבר לא אתנו, אבל שיש להם שורשים יהודיים, והם מודעים לשורשים. ואנחנו רואים את זה אצל סרקוזי ומנהיגים אחרים, שהתחושה הפנימית בתוך הקהילה השתנתה לחלוטין כשאחד מהם הגיע לתפקיד בולט. בצפון אמריקה יש המונים כאלה, וצריך למצוא את הדרך לקרב אותם, אפילו כרשת נוספת של תמיכה בעם היהודי ובמדינת ישראל. תודה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. בקי כספי מפדרציות יהודיות, צפון אמריקה, בבקשה.

בקי כספי :

תודה. קודם כל, אני גם רוצה להצטרף לכל אלה שאמרו תודה על היוזמה הזאת ועל ההזמנה לדיון היום. אני מאוד הערכתי את זה שהגדרת את הקשר בין יהדות התפוצות למדינת ישראל כנכס אסטרטגי, ואני חושבת שהקשר הזה איננו זוכה ליחס הזה במקומות הנכונים באופן קבוע ומתמשך. אין לי ספק שכל אחד שנוכח בדיון הזה מבין את החשיבות של הקשר הזה, ועובד למענו, על מנת לקדם אותו.

באופן אישי, הדיון היום נותן לי המון תקווה, ובאופן ארגוני, אני חושבת שזו הפעם הראשונה שהצגתי את התנועה של הפדרציות של צפון אמריקה והדיון לא הסתכם בזה, ולכן אתם צריכים לשלוח יותר כסף. כלומר, זה דיון מאוד-מאוד ישראלי, עם חדר מלא אנשים שדנים על האחריות שלנו בצד הזה של הים, שאני חושבת שהיא מאוד חסרה ברוב הדיונים, ואני חושבת שהיא תתקבל בברכה מאוד-מאוד גדולה שאת תראי לנכון, לחשוף את הקהילות בחוץ-לארץ, לא רק בצפון אמריקה, אלא בכלל, למגמה שמתפתחת פה, שאנשים שרוצים פה בארץ לקחת יותר אחריות.

הערה אחת שאולי ממשיכה חלק מהדברים שעלו פה, אבל בכיוון קצת אחר. הקשר שאני יכולה לדבר עליו זה הקשר בין יהדות צפון אמריקה, ארצות-הברית בעיקר, וישראל. הקשר הזה מבוסס על משהו עוד יותר רחב, זה הקשר בין ארצות-הברית לישראל, שבלבו של הקשר הזה יש בסיס ערכי משותף.

אנחנו עכשיו בעידן שהתחושה – ואני מקווה שזה רק תחושה – שהקשר הזה, שהערכים המשותפים מתחילים להתאדות, ויש קושי גדל מיום ליום בלהמשיך לשמור את הקשר הזה, גם בכלל וכמובן בקמפוסים ובפדרציות.

אני ממש שותפה לדבריו של שבש ושל אריה ושל אנשים אחרים, שהגיע הזמן לשים את הבסיס הערכי ואת האתגרים החברתיים שלנו פה בארץ – שלצערי עושים נזק רב לקשר הזה – בלב הדיון פה, והייתי מאוד רוצה לראות דיון מיוחד לא רק בחינוך היהודי, אבל באתגר להמשיך את הקשר כשיש אתגרים כל כך רבים המאיימים על הבסיס הערכי המשותף.

היו"ר עינת וילף :

תודה רבה. אחד הדברים שנבקש להקדיש לו זמן זה הנושא של הדור הצעיר במיוחד, ואיך הדור הצעיר תופס את ישראל, ומה המשמעות של זה לעתיד הקשר, זה בעצם המוקד.

בקי כספי :

זה בהחלט מאוד-מאוד מקצין את הדיון.

היו"ר עינת וילף :

לורן פוריס מהמרכז הרפורמי לדת ומדינה.

לורן פוריס :

הדבר שבעצם רציתי לתרום בהמשך למה שבקי אמרה ודברים שהועלו על הנושא של הגיור מאוד-מאוד חשוב - - -

היו"ר עינת וילף :

את יודעת, את מכירה את הכנסת.

לורן פוריס :

כן, כן, אני מכירה את הכנסת. מאוד חשוב שבאמת מה שיצא מפה, שהנושא הוא שהגיור הוא לא רק הגיור שמתבצע בארץ על-פי ההלכה – אני לא ממש מבינה איך קרה לזוגתו שבעצם הגיור שלה לא מוכר, למעשה גיורים קונסרבטיביים ורפורמיים בתפוצות מוכרים. לכן, לא ברור לי מה - - -

אריאל בארי:

הם לא מוכרים. אנחנו לא היינו יכולים להתחתן פה בארץ.

לורן פוריס:

לא, אבל אשתך התגיירה בתפוצות, בארצות-הברית, בקהילה?

אריאל בארי:

אימא שלה התגיירה התגיירות קונסרבטיבית בקנדה. הרב עובדיה יוסף מקבל – אגב, הוא כתב אגרת גם שקיבל גיורים כאלו, אבל הרבנות הראשית בישראל לא מקבלת. לא רק זה, היא עכשיו גם מורידה מאנשים שכן התגיירו על-ידי אורתודוקסים – אפילו אם רק היינו לוקחים את הצד ההלכתי – את ההתגיירות, את ההכשר שלהם מהם. זה בעייתי מהמון סיבות.

לורן פוריס:

זה נושא שבאמת מחייב דיון, אבל זה לא הפורום.

אליהו ולק:

אבל יש לה אזרחות.

אריאל בארי:

אזרחות, אבל לא היינו יכולים להתחתן פה. אני ואשתי – שנינו יהודים, שנינו תורמים, היא מנהלת את בית-הספר למינהל עסקים הבין-לאומי באוניברסיטת תל-אביב, אני מנהל ארגון ציוני ברחבי העולם – לא יכולים להתחתן במדינת ישראל.

אליהו ולק:

יש כאלה 500,000 אנשים בישראל.

אריאל בארי:

אכן, אכן.

לורן פוריס:

אין ספק שהנושא הזה באמת - - -

אליהו ולק:

אבל לא כל מדינת ישראל רואה בזה פגם.

אריאל בארי:

אני חושב שזה בעייתי.

אליהו ולק:

זה כנראה ההרכב בכנסת משקף את ההתייחסות של החתך של המדינה.

יצחק הילדסהיימר:

לא כל מי שתורם למדינת ישראל - - - משרתים בצה"ל, הם גם כן לא יכולים להיות אוטומטית יהודים.

היו"ר עינת וילף:

הוא בהגדרה משקף.

לורן פוריס:

אין ספק שהנושא הזה הוא מאוד משמעותי, מה גם שבימים האלה מסתיימת ההקפאה, זאת אומרת, בשלב הזה למעשה לא ניתן לחוקק כל חקיקה בנושא גיור, והעתירות שלנו שתלויות ועומדות לא יידונו בבית-המשפט העליון, אבל בימים אלה בעצם צריכים להכריע מה הולך לקרות עם העניין הזה.

אני חושבת שהדיון כאן בוועדה הוא ממש חשוב וקריטי, ואין ספק שאתה גם תוכל ככה - - -

היו"ר עינת וילף:

נעלה את זה בסדר העדיפויות של הוועדה. תודה רבה, לורן. אלי ולק מהאגודה לחקר התפוצות.

אליהו ולק:

תודה רבה. זה לא פעם ראשונה ואפילו לא עשירית שאני משתתף בישיבות הוועדה, אבל פעם ראשונה בתת-ועדה, ואני מצטרף לכל המברכים על הקמת הוועדה, שלדעתי תחזק את ההרכב, דיאספורה או תפוצות בשם הוועדה. אין לי נאום מוכן מראש, יש לי התייחסות לכמה דברים שהושמעו או הוקרנו כאן. ואני רוצה להתחיל באמת מאשכול המלצות, ודווקא אני רוצה על דברים שלא הבנתי, את רוב הדברים הבנתי. סעיף 5 "קרן עתיד העם היהודי", זאת קרן שתקום?

יוגב קרסנטי:

שתקום, כן.

אליהו ולק:

ויש כבר הצעה מי יהיו שותפים בהקמת הקרן? באיזה אחוזים תתפלג התרומה של כל אחד? האם זה קרן שרק בכסף או גם בהשתתפות?

יוגב קרסנטי:

התוכניות המפורטות מופיעות בחוברת של הפרדיגמה החדשה, שניתן להוריד אותה גם מאתר המכון באינטרנט, הקרן עדיין לא - - -

היו"ר עינת וילף:

וזה המלצה, זה לא שהתקבלה החלטה. לשאלתך, לא התקבלה החלטה.

דב מימון:

אנחנו חוזרים על הרעיון המרכזי.

אליהו ולק:

אם הזכרת את החוברת, השאלה שלי, האם החוברת הזאת – אגב, אני מבין שהצגתם משהו מקוצר, לא מהחוברת הכבדה הזאת – ישנה באינטרנט גם בשפה האנגלית?

יוגב קרסנטי:

כמובן, כן, באתר המכון.

אליהו ולק:

לא תמיד כמובן, אבל תודה. יש לי כמה התייחסויות לעניינים – רק אחד מהדוברים, מר הילדסהיימר, התייחס לתפוצה גדולה מאוד, שאני לא שמעתי לפני כן התייחסות, וגם לא רואה כאן אף נציג או אף אחד שמטפל בתפוצה הגדולה ביותר, לדעתי, אחרי ארצות-הברית, ואני מדבר על חבר המדינות, לא חבר העמים. - - - שמע נכון. חבר מדינות עצמאיות, שלדעתי זה יותר ממחצית יהודים שהם, חוץ מישראל וארצות-הברית, נמצאים ב-15 מדינות שקמו על חורבותיה של ברית-המועצות. והמצב שם - - -

יצחק הילדסהיימר:

- - -

אליהו ולק:

כן, זה 15, כן, זה חבר המדינות, אוקיי.

היו"ר עינת וילף:

אגב, בעיקרון אין כאן נציגים פר תפוצה או פר קהילה.

אליהו ולק:

אני מבין, אבל לא דיברתי על נציגים של תפוצות מסוימות, הזכרתי עניין - - -

היו"ר עינת וילף:

אבל גם בתוך משרדי הממשלה הטיפול הוא - - -

אליהו ולק:

של משרדי ממשלה שמטפלים בקהל זה. ואנחנו יודעים שבקהל זה מטפלים או אמורים לטפל בעיקר שני גופים שזה נתיב והסוכנות היהודית, ואני חושב שבין - - -

היו"ר עינת וילף:

הסוכנות פה.

אליהו ולק:

הסוכנות פה, בסדר. בין שני מטפלים, לפעמים הילד נופל ביניהם. כשדיברו כאן על נישואי תערובת כהצלחה גדולה, הוזכר כאן עניין של 50% מאלה שמתתפים בפעילות חיזוק זהות יהודית, מתחתנים בתוך הקהילה. זה שמתחתנים בתוך הקהילה, זה לא אומר שזה לא נישואי תערובת, כי בתוך אותה קהילה, בתוך אותם קבוצות שאנשים מבקרים בפעילויות, יש הרבה לא יהודים.

אבל אני שואל לגבי נישואי תערובת בכלל, למה בתפוצות, שהתנגדו לכך, כי הלוא לפי רושם שנוצר אצלי – ואני ברוך השם 41 שנה בארץ – אני רואה שבמדינת ישראל כבר לא רואים שום פסול בנישואי תערובת. להיפך, אני קורא בעיתונים שיוצאים חוצץ נגד כל אלה שמדברים נגד או מעלים סימן שאלה, למה נישואי תערובת בארץ. במדינת ישראל זה לא קונצנזוס, אבל זה כבר ירד מזמן מהדברים שאם לא מגנים עוד, מתייחסים בשלילה אליהם.

דיברו כאן על חיזוק, ומדברים הרבה. שני הגופים שמטפלים ביהודים בתוך FSU Formal Soviet Union. חיזוק הזהות היהודית – אצל מי מחזקים את הזהות היהודית? אצל כל אלה שבאים לפעילויות רבות – לא רק מה שהילדסהיימר הזכיר – שם וגם בקהילות אירופה אחרות, אבל בעיקר שם, שאין להם שום קשר לעם ישראל. הם באים משום שחבר בא, משום שזה מקובל, משום שאפשר לנסוע לישראל, מה נחזק שם?

ועכשיו בנימה חיובית יותר, אני רוצה להתייחס לאשכולות, היה שם עניין חיזוק - - -

היו"ר עינת וילף:

רק בקצרה בבקשה, משהו אחד אחרון.

אליהו ולק:

כן, כן. חיזוק זהות יהודית בישראל. אני מברך את כל מי שהכין את המסמך הזה, על כך ששמו את הנושא הזה, נדמה לי שזה מוזכר שם בסוף כסעיף 6, אבל אני חושב שזה סעיף חשוב מאוד. הוזכר כאן 70% מתושבי ישראל שנולדו בארץ ויש לחזק את הקשר שלהם לאותם שבעה וחצי מיליון יהודים שנמצאים בעולם, שאני לא מכליל במספר הזה, לא אנוסים, ולא אלה שבברזיל ודברים אחרים. תודה רבה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. ג'אן-שרל זרביב, מנכ"ל הפדרציה של צרפת.

ג'אן-שרל זרביב:

תודה רבה. קודם כל, אני רוצה כמו כולם, להגיד לך בהצלחה ולכל הוועדה. אני חושב שבוודאי אם אנחנו נמצאים כאן, זה אומר עד כמה אנחנו חושבים שהנושא מאוד חשוב. שמעתי כמה דברים, ואני רוצה להודות לחברים של JPPPI, כי הרבה שנים אנחנו שומעים וכו', אבל עכשיו זה הגיע לכנסת, אבל כמה דברים.

אחד, אני רוצה לחזק את הנקודה שכל החלטה שהכנסת או שהעם היהודי או שהרבנות הראשית לוקחים, מחליטים פה בארץ, יש לה השפעה בכפר או בבית-הכנסת היהודי באיזה חור ובסוף העולם. לפעמים אנחנו לא רוצים כאן להבין את זה, עד כמה יש השפעה, בוודאי ובוודאי, אני לא מדבר רק על ההחלטות הפוליטיות – הייתי בצרפת לפני שבועיים, בזמן כל המהומות בבית-שמש, ומה שאני שמעתי שם היה בוודאי מרגש ומעניין.

הדבר השני, צריך להיזהר, אין לנו הרבה זמן, אבל אם במדינה הזאת הרבה פעמים ראינו את התפוצות או את הדיאספורה, כמו שאמרנו, את העם היהודי מחוץ לגבולות של מדינת ישראל בזלזול, צריך לא ליפול לפח השני, שזה איזה סוג של או פטרנליזם או קולוניאליזם. המושג כאן של שיתוף פעולה, לעבוד ביחד כדי לדבר אחד עם השני ולמצוא את הפתרונות הרלוונטיים, הוא לפי דעתי מאוד חשוב ועוד יותר – לא נתחיל כאן מלחמות בין התפוצות, מי החשוב ביותר וכו' – אבל בוא נגיד שבין בבל, ירושלים, בין ניו-יורק ותל-אביב יש גם כל מיני מדינות בעולם, ולכל אחד יש היסטוריה משלה, זהות משלה, וצריך לזה גם לתת פתרונות.

וגם הייתי אומר שדיברנו קצת על כסף, לא רק אלא גם. ואני חושב שעברנו את הגיל, אני לפחות, שנחשוב שנמצא פתרון שיספק את הסחורה לכולם רק עם פרויקט אחד. "תגלית" זה מצוין, אני ממש חושב שזאת תשובה טובה להרבה צעירים, "מסע" זה יפה, אבל יש גם אנשים שלא יכולים להגיע לפרויקטים האלה, וצריך במסגרת של התקציב שיש לנו, ואני יודע עד כמה זה קשה עוד היום, לפחות לתת מענה לכמה פרויקטים שונים שם גם במקום. להביא את כולם לכאן זה יפה, שמונה דולר מול דולר אחד זה הישג יפה, היום אני מכיר הרבה אנשים בבנקים שמוכנים לתרום לזה, אבל אני חושב שגם פרויקטים שונים וצריך לתת לזה כל מיני פתרונות. דיברנו על חינוך יהודי, על חינוך לא פורמלי, ויש עוד דרכים שונות.

אני רוצה לסיים בינתיים בזה, אני חושב שהנושא חשוב והנושא הזה צריך להיות ממש במשא ומתן מלא עם הקהילות השונות, כל אחת לפי זהותה וכל אחת לפי הצורך שלה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. נטעלי אופיר מ"מכון ראות", בבקשה.

נטעלי אופיר-פלינט:

תודה. ראשית, אנחנו מודים ל-JPPPI על העבודה הרצינית והמקיפה שנעשתה כאן. גם אנחנו ב"מכון ראות" עושים, ולמעשה פרסמנו מסגרת תפיסתית מאוד עשירה לגבי הקשר של ישראל והעולם היהודי, והנחת המוצא שלנו, כפי שנאמר כאן, זה שלמעשה נדרשת אמנה חדשה בין ישראל והעולם היהודי.

אחד מהדברים שהעבודה שלנו מראה, זה שהיום הדור הצעיר מתחבר לעם שלנו בדרכים מאוד מגוונות ושונות ממה שהיה בעבר. ולכן, כשאנחנו ניגשנו לעבודה, אנחנו שאלנו שאלה אחת מרכזית, אנחנו אמרנו שאם הפרויקט המרכזי של העם היהודי בתוך ישראל ומחוץ לישראל במאה ה-20 היתה בניית מדינת ישראל, ובמידה רבה המטרה הזאת הושגה, אז מה הם ההזדמנויות הגדולות והאתגרים הגדולים שניצבים בפני העם שלנו כשאנחנו צועדים לתוך המאה ה-21?

כששאלנו את השאלה הזאת, אמרנו: מה הם הפרויקטים האלה שאפשר לגשת אליהם מתוך העקרונות של האמנה החדשה, כלומר מתוך שותפות, מתוך הדדיות, מתוך עקרונות של עמיות, של peoplehood. ושישה דברים גדולים או אבני יסוד של האמנה החדשה הם אלה שצפו מהשיחות שלנו, הדרכים שבהם אפשר וכדאי להתחבר לקשר שבין ישראל והעם היהודי ובכלל לעם שלנו.

הדבר הראשון זה העניין של בנייה של רשת של קהילות משגשגות וחסינות. זה אומר שהיכן שאין קהילה יהודית – לבנות אותה, זה אומר שאיפה שהיא חלשה – לחזק אותה, וכמובן לחבר ביניהן. בדיון הקודם בוועדה הזאת דיברנו על הישראליים, זה כמובן הישראליים ששוהים בחוץ-לארץ, כמובן שהם דוגמה קלסית לקהילה כזאת שאפשר לבנות, לחזק ולחבר אותה לקהילות שכבר קיימות בעם היהודי.

הנושא השני שעלה זה חיזוק של מדינת ישראל, אבל לא במובן המסורתי של בניית מדינה כמו שהיה בעבר מבחינת תמיכה בבניית כבישים ופארקים, אלא מה שאנחנו קוראים לו "חזון ישראל 15". כלומר, איך אפשר לחזק את מדינת ישראל שתהיה אחת מ-15 המדינות המובילות מבחינת איכות-החיים שלה, ולעזור לה להתפתח לשלב הבא שלה.

הדבר השלישי זה כל העניין של התרבות היהודית, גם מבחינת הטקסטים שלנו, אבל לא רק הטקסטים, גם מבחינת השירה והקולנוע בתוך ישראל, מחוץ לישראל.

הדבר הנוסף זה כל הלחימה נגד האנטישמיות והדה-לגיטימציה בישראל.

הדבר הנוסף, וזה הוזכר כאן, זה שאם הפרויקט המרכזי של העם היהודי בתוך ישראל ומחוץ לישראל היה בניית מדינת ישראל, אז היום אנחנו רואים את הפרויקט המרכזי בתור תיקון עולם. כלומר, היום כשאנחנו כבר חזקים, מה אנחנו יכולים לעשות כדי לתרום לאנושות.

והדבר האחרון זה הנחלה וחיזוק של השפה העברית כשפה שגם מחברת אותנו לעבר שלנו וגם מחברת אותנו כעם.

כאמור, מה שנמצא פה באמצע זה עקרונות של האמנה החדשה, שזה שותפות, שזה הדדיות, שזה עמיות, ואנחנו היום במכון עובדים עם הרבה מאוד מהארגונים הגדולים בישראל ובעם היהודי על מנת לעזור להם לחשוב מחדש על החזון שלהם, על השליחות שלהם, על האסטרטגיה שלהם, כדי לוודא שהם רלוונטיים בתוך המציאות המשתנה הזאת.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. בני איש שלום, בבקשה.

בנימין איש שלום:

תודה. אני באמת רוצה לשבח גם את המכון לתכנון מדיניות וגם אותך, עינת, על השולחן הזה. מפני שנשמעו כאן הרבה דברים מאוד-מאוד חיוביים, גם ברמה התפיסתית וגם בהצגת פרויקטים קיימים. ואני חושב שאחד הדברים שנאמר כאן בהצגת הדברים: מה החידוש בתוכנית, אז אני חושב שדווקא החידוש בתוכנית יהיה אם אנחנו נשכיל כולנו לנצל את היושבים מסביב לשולחן הזה, ולהפוך אותם לכוח שפועל במשותף, וליצור שיתוף פעולה אמיתי. כלומר, אם נעבור שלב – משלב החשיבה והתכנון והדיונים

והשיחות בינינו לבין עצמנו, כבר שנים לא מעטות אנחנו נפגשים – לשלב שבו אנחנו באופן ממשי משתפים אכן פעולה, ומצליחים להביא לידי מימוש כמה מהתוכניות החשובות מאוד שהוזכרו כאן.

בתוך ההקשר הזה, אני רוצה להזכיר, אולי לתשומת לב המשתתפים, ויתכן שיצמח מכאן שיתוף פעולה בסוגיות הללו – נושא הגיור כבר הוזכר כאן, אז אני לא אחזור עליו, למרות שאני עוסק בו ראשי ורובי – אבל יש שלוש נקודות שאני רק אזכיר ולא אפתח, אבל אפשר יהיה בהזדמנות נוספת או בקשרים בינינו טלפונית, אינטרנטית או להיפגש, לחשוב איך לקדם אותם.

נושא אחד שלא הוזכר כאן, אבל הוא היה אחת המסקנות של מחקר קודם של "המכון לתכנון מדיניות העם היהודי" הוא הנושא של הצורך בפיתוח מנהיגות. זאת לא נקודה שהועלתה בסקירה הנוכחית, אבל יש המלצה רחבה, וגם נעשה מחקר מקיף על-ידי מאיר קראוס בנושא הזה, שגם הוא ממליץ המלצה מאוד מנומקת ורחבה.

ואני יכול לבשר לכם שנעשים מאמצים כרגע אכן להקים מסגרת כזאת, בית-ספר בין-לאומי למנהיגות יהודית בשיתוף פעולה עם ממשלת ישראל, מזכיר הממשלה, עם הסוכנות היהודית ועם גורמים נוספים. והמאמץ הזה בצעדיו הראשונים, והתגייסות ממשלתית משמעותית ושל הארגונים היושבים מסביב לשולחן הזה לשיתוף פעולה היתה יכולה לקדם מאוד יוזמה כזאת, זה גם היה תורם לנושא הרשת שהוזכרה כאן.

נקודה נוספת וזה חיזוק הזהות היהודית בישראל. משרד החינוך והתרבות, בהובלתו של השר גדעון סער, מוביל מקצוע חדש בתוך המערכת שנתבקשתי לעמוד בראש הוועדה שתפתח אותו ותטמיע אותו, זה מקצוע שנקרא "תרבות ישראל ומורשתו". המקצוע הזה כבר מוטמע בשנתיים האחרונות בכל מערכת החינוך הממלכתית בארבע שכבות גיל, ה"א, ו"ו, זי"ן, חי"ת. הכוונה בשנה הבאה להוסיף עוד שתי שכבות גיל, דל"ת וטי"ת.

את התוכנית הזאת מלווה תוכנית מקיפה של הכשרת מורים והשתלמויות מורים. תוך שלוש שנים יוכשרו במכללות בישראל כ-900 מורים חדשים, שתחום התמחותם בהרחבת הסמכה יהיה התחום הזה. וגם כאן, כל מה שנעשה זה מעט מדי כשמבינים שחיזוק הזהות היהודית של צעירים בישראל הוא מפתח גם לחיזוק הזהות היהודית, גם של עולים ושל מתגיירים וגם של אחינו שבתפוצות. חשיבה נוספת ומשאבים נוספים לכיוון הזה, תוכל להועיל.

עוד נקודה אחרונה של חיזוק תשתית תרבותית משותפת לצעירים ולנוער יהודים ברחבי העולם לישראל ולתפוצות, צריכה גם לכלול איזשהו מאמץ של ליבת ידע, ליבת לימוד משותף, שילמד גם בישראל וגם בקהילות יהודיות במוסדות חינוך יהודיים בתפוצות. זה מחייב הרבה חשיבה.

גם כאן אני יכול לבשר שהקמנו ועדה בין-לאומית, שמשותפתים בה אנשי חינוך ואנשי אקדמיה מן התפוצות ומישראל בברכת שר החינוך, ועדה בראשותי – בשיתוף פעולה עם פדרציות, בראשן הפדרציה של טורונטו – שכוונתה לפתח תוכנית ליבה בלימודי יהדות, ציונות וכדומה, שתילמד גם בישראל וגם בתפוצות. בישראל ילמדו על התפוצות ושם ילמדו על ישראל בדגשים מתאימים. ושוב, גם התוכנית הזאת זקוקה להרבה תמיכה גם ברמת החשיבה, בהיבט התיאורטי שלה. התנאים בישראל ובתפוצות שונים מאוד מהרבה מאוד היבטים, וזה מחייב הרבה מאוד חשיבה.

ולכן, הייתי מבקש, אני פונה כאן ליושבים מסביב לשולחן הזה, בעזרתך עינת, שנחבור ונשתף פעולה בדברים הללו.

היו"ר עינת וילף:

כיוון שאני חושבת שנקיים דיון בכל אחד מאשכולות ההמלצות בעצם, כשניקח את נושא החינוך היהודי, אני מאוד אשמח שנדון בדיוק גם בשאלה של איך אנחנו רואים את זה בשני הכיוונים וגם מה אנחנו רואים בישראל שצריך לדעת על היהודים שאינם חיים בישראל. דובי פריצקי.

דובי פריצקי:

אני מצטרף מאוד למה שבני אמר, ואני רק רוצה להוסיף, שאני יזמתי מהלכים להכניס את יהדות התפוצות לתוך המכניות הקדם צבאיות. התחלתי את זה בעין-פרת, שם אני חבר הנהלה, ואני הופתעתי מאיכות גבוהה מאוד של ישראלים שפשוט חושבים שבהכנה לצבא שלהם, העם היהודי פשוט מפריע להם להתכוון. כלומר, יש פה עניין שגם בעם, במדינת ישראל, וכדאי ללכת יותר לגילאי תיכון, להבין מה

המשמעות של הקשר עם יהודי התפוצות, כי אני לא הבנתי את זה עד שנהייתי שליח בגיל 24 בדרום אפריקה, וזה היה לפני כ-27 שנה.

אני מייצג פה את ארגון "לפיד" שזה ארגון שמדבר על "החוויה הישראלית", שמנסה ועדיין ללא הצלחה יתירה, לתת את המשאבים שניתנים היום לגילאי 18, 35, גם לגילאי 15, ונראה לי שבספירלה הזאת, שזה חלק מהספירלה של הסוכנות היהודית, קצת שכחו את זה ויש תת מאמץ עז כדי להכניס את זה.

22 שנה אני מנהל תוכנית מדרום אפריקה, ואני יכול להגיד לכם ש-80% מהאנשים כבר נמצאים בארץ, כי ככל שנמצאים בארץ בגיל צעיר יותר, ההשפעה ממש על דף נקי, וכדאי לתת את הדעת על זה, איך מביאים יותר תוכניות תיכון. נקרא לו יוסי ביילין, שהוא היה ממש נביא, שהוא הבין שכל צעיר וצעירה שמגיעים לארץ זה השקעה של הרבה שנות לימוד, ולכן צריכים להביא את האנשים לפה.

אני רוצה להוסיף, הנושא של HOPE Foundation, תקווה פאונדשיין אם שמעתם עליהם, גם היתה בעין-פרת השנה. זה דבר נפלא ואדיר, לוקחים אנשים מאוניברסיטאות הכי טובות, חברה מצטיינים, נותנים להם מלגה, יושבים בחודש יולי, חודש הכי חם באזור שאני גר בו, אזור כפר-אדומים, אלון, וביחד עם ישראלים בונים שיתוף פעולה ומכנה משותף יהודי.

ואני רוצה לומר לך, תראה, אני הייתי שליח התנועה האורתודוקסית בדרום אפריקה והייתי שליח התנועה הקונסרבטיבית בארצות-הברית – יש אפשרות למצוא מכנה משותף, אחד הדברים שאני אוהב שחכם זה ראשי תיבות של חצי כוס מלאה, אפשר למצוא את הכוס מלאה, פשוט צריך לעבוד על זה. אני מצטרף למה שבני אומר, שאנחנו פה אם נעבוד ביחד, נוכל אולי למצוא איזשהו מכנה משותף.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. עמיר גבעון – אם אתם זוכרים, לאלה מכם שהיו – היה מהיוזמים של הדיון הראשון שלנו בנושא של הישראלים והיחס בין ישראל לישראלים השוהים בחוץ-לארץ. וגם ביקשתי מעמיר שיפעל עכשיו ליישום אחד הרעיונות שהוא העלה כאן בדיון הקודם, וזה שמדענים חוקרים, אנשים בתחום הטכנולוגיה והכלכלה בישראל – עמיר תיאר את זה יפה – שלא נחכה שהם יקבלו פרס נובל כדי להכיר בהם כישראלים, אלא שאנחנו נכיר כבר היום את המחקר והעבודה, שנעשים על-ידי ישראלים בחוץ-לארץ, וניתן לזה הכרה ובסיס גם בארץ.

אז ביקשתי ממנו שעל סמך הדיון שהתקיים כאן בשבוע שעבר, יעבוד אתנו ויפעל כדי ליישם את זה, כדי שאחת לשנה אולי נעשה את זה עם ועידת הנשיא, אולי עם אוניברסיטאות אולי בהקשרים אחרים. שיבואו ישראלים בתחומים שונים, ויוכלו לדבר על העבודה שהם עושים בחוץ-לארץ, וככה גם נוכל להרוויח מהקשר הזה. אז עמיר, רצית להוסיף משהו היום.

עמיר גבעון:

תודה. כבר קיצרת לי חצי מהדברים שרציתי לדבר עליהם. קודם כל, כמה הערות בהבדל מפעם קודמת שדיברתי בהתחלה, ואחר כך זה הרבה יותר קל כשאתה בסוף לענות, ולדבר על דברים שאנשים אחרים דיברו. לי מאוד מעניין לראות, ואני אמשך עוד אחרי זה off line עם אנשים את הנושא של הבדל בין זהות יהודית לעומת זהות ישראלית. זאת אומרת, הרבה אנשים פה מזכירים ואומרים זהות יהודית, ואני מסכים עם זה, וזה כלי מאוד חזק. האם יש איזושהי מחשבה לנסות לראות מהי הזהות הישראלית, ולנסות להשתמש בה או להשתמש גם בזה בתור כלי, לראות איך אפשר להשתמש בזה.

היו"ר עינת וילף:

אני חושבת, אגב, כשהתייחסת לנושא של בתי-תרבות, אתם אמרתם "בתי-תרבות ישראלים", נכון?

יוגב קרסנטי:

בתי-תרבות ישראלים על תרבות ישראלית, על ספרות ישראלית, סופרים ישראלים.

היו"ר עינת וילף:

כלומר, בפירוש כשמדובר על הפצת התרבות, השפה, היחס הוא דווקא ל"ישראלית"

עמיר גבעון:

כן. ובהקשר לדבר הזה, גם כן את כל העניין, שאני מתחיל לשים לב שאנשים לפעמים משתמשים ב"לשמור על קשר" בתור כבר buzzword, והייתי מאוד רוצה לנסות לראות – ועוד פעם, אני אדבר עם כל מיני אנשים פה שאמרו כל מיני דברים – כי להגיד את הצירוף "לשמור על קשר" יכול לזה משמעויות עצומות, יש רמה מסוימת של קשר ויש צורות אחרות של קשר. ואני באמת חושב שבהרבה מקומות המטרה הסופית של האנשים שיוצרים את הקשר או שומרים על הקשר, המטרה הסופית שלהם – לדוגמה אם המטרה היא להחזיר בן-אדם לארץ, אז כמובן שהתקשורת עם הגוף הזה תהיה שונה מגוף שרוצה למשל, לעזור לישראלים להתחבר ביניהם במקומות אחרים. זאת אומרת, התקשורת יכולה להיות שונה ולראות אם אפשר, אולי גם כן בהמשך העבודה של הוועדה הזאת, להגדיר – כשזורקים את הצירוף "להישאר בקשר" – איזה סוג של קשר או איזה צורות של קשר אפשרי, ודיברו כאן על on line או מה שזה לא יהיה.

והדבר האחרון, אני גם רציתי לתת קצת יותר אולי קשר למה אני – לא אמרתי, אולי לכאלה שלא היו פה – אני מדען שנמצא בארצות-הברית, אני כרגע לא מתכוון לחזור לארץ, אני ישראלי שם שפעיל, ולא סתם פעיל. שהם הזכיר כאן את ה-ILC, The Israeli Leadership Council, זה ארגון שתומך בארגון שאני הקמתי, שהמטרה שלו חיבור בין ישראלים ואמריקאים, אם מדברים על מטרה, אנחנו רואים כאן שזה היה לזהות ישראלית, לרעיונות ישראליים בחיבור הזה, כשהמטרה הסופית של הדבר הזה, זה החיזוק של ישראל. כשהרעיון שלנו בארגון הזה, שהשם שלו הוא "בינה", זה לחבר בין ישראלים ואמריקאים כשהמטרה הסופית היא שהחיבור הזה מחזק את שתי הקהילות, בעצם החיבור עצמו, שהתוצר הסופי הוא דברים שמדינת ישראל צריכה. לא רק לשמור על קשר, אלא גם public diplomacy, שהזכירו פה, advocacy, היו לנו כנסים בעניין וכל מיני דברים כאלה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה.

עמיר גבעון:

ודבר באמת-באמת אחרון, שאני יודע שדיברו כאן ממש בקצרה, זה לראות את כל הדברים שהזכירו פה, לזכור שאם הייתם מדברים עכשיו בתור שולחן מסביב לסטרט-אפ, אז הייתם שואלים את השאלה: מי זה ה-early adaptors שלנו, מי הראשונים שייקחו את הרעיון הזה והיו מאחורינו הכי חזק, זה בעצם הישראלים. הטענה שלי פה זה לנסות לראות איך אפשר להשתמש בכל דבר, איך אפשר להשתמש בישראלים, שכבר נמצאים שם בשביל לחזק את מה שאתה מנסה לעשות.

היו"ר עינת וילף:

יצא לנו היום לא לגמרי עם תכנון, שיש נציגים ישראלים וצפון אמריקה וצרפת ויוצאי ברית-המועצות לשעבר, וגם ממש התמזל שיש לנו את הרב גוטנטג ממנצ'סטר בריטניה, שגם נחשב למועמד מוביל לרב הראשי של בריטניה, אז ביקשתי שיאמר כמה דברים גם על הנושא של הדיון היום.

ג'ונתן גוטנטג:

תודה ליושבת-הראש. אני אנסה לדבר בעברית, על אף שזה לא הלשון השוטפת שלי. אם אני אלך לאנגלית קצת, אולי תבינו. הביא אותי לפה אחד שיושב שם, ערן שישון מ"מכון ראות" בתל-אביב, שעשה מחקר על העניין של הדה-לגיטימציה של ישראל בתפוצות. הוא מצא שלונדון ו-United Kingdom ובריטניה זה המרכז של המרכזים של הבעיה, hub of hubs of deligitimization, זה לא כבוד גדול במיוחד לנו, אלא זה מציאות, אם זה מציאות, אז צריכים להכיר את האמת ולפעול. אז התחלנו, כמה מאתנו שם באנגליה, לפעול בעניין הזה וזה עבודה קשה אני חושב, אבל עבודה חשובה.

אני רואה פה דיון על הקשר בין ישראל לתפוצות, ומה שמחבר בין כולם, בין העבודה שלי כרב באנגליה, כרב בישראל, זה העניין של נצח ישראל. נצח ישראל, זאת אומרת, שהעם היהודי זה דבר נצחי

ותורת ישראל זה דבר נצחי כמו ארץ-ישראל, זה דבר נצחי. וכדי שהקיום של ישראל והקיום של יהדות, זה בא מאותו שורש מאותו דבר, לכן האתגר שלנו הוא להביא למודעות בקהילה היהודית, קודם כל באנגליה ובשאר הארצות, שהם יכירו שיש להם שליחות כזאת, אחריות, לקחת את האחריות הזאת, ללחום נגד הדה-לגיטימציה וללחום בעד הקיום היהודי, בעד הקיום של המדינה היהודית. זה בא מאותו שורש בזה שאנחנו מחנכים את הדור הצעיר. זאת אומרת, להבין ביהדות, ולהבין בהיסטוריה של עם ישראל, ולהבין בנצח של עם ישראל, בנצח של התורה. זאת אומרת, על אף שזה דבר חדש, זה בעצם דבר עתיק, אבל בגוף חדש in new cloths. לכן, אני מברך את כל העניין הזה של לחזק את הקשר בין ישראל לתפוצות, ואנחנו מוכנים וצריכים להיות מוכנים לשתף פעולה מאנגליה וכל ערי התפוצות לישראל, וזה העתיד לעשות את הקשר הזה חזק יותר. תודה.

היו"ר עינת וילף:

תודה רבה. אני רוצה לסכם את הדיון. קודם כל, להודות לכל המשתתפים. אנחנו נמשיך להפוך את הוועדה לבית לדיונים האלה. הצגתי בשבוע שעבר את הדרך שבה אני רואה את המטרה של הוועדה הזאת.

אני רואה בעצם שתי מטרות, הראשונה היא בעצם שהוועדה תהפוך למקום שממנו יוצאת האמירה הברורה ברוח החוזה החדש, האמנה החדשה, הפרדיגמה החדשה, שלמדינת ישראל יש אחריות על עתידו של העם היהודי, גם עבור אותם יהודים ישראלים, שאינם חיים במדינת ישראל ולא בחרו לחיות בה - זו אחריות משמעותית, היא בוודאי לא אחריות בלעדית. ושנחנו צריכים יותר ויותר בתוך משרדי הממשלה, בתוך הארגונים היהודיים, היזמים היהודיים, לראות איך אנחנו מיישמים את העיקרון הזה, שמבוסס גם על כך שהקשר בינינו לבין היהודים בעולם מבוסס - אכן, ציינו כאן אנשי "מכון ראות" - על שותפות, הדדיות, תפיסה שבאמת מדינת ישראל היא מדינת הליבה של כולם ויש לכך משמעות. זו מטרה אחת, ואני אכן מתכוונת להשתמש בחלק מהרעיונות שהיו פה, וגם מה שעלה מתוך הדיון, מה שאנשים אמרו, רשמתי לעצמי, כדי לקיים דיוני המשך על איך פורטים את מה שהיה היום, בעיקר ברמת כותרת לדברים שהם יישומיים, כולל לשבת על שאלות תקציביות.

המטרה השנייה של הוועדה, שבה עדיין לא התחלנו לעסוק, זה שהוועדה עצמה תהיה בית לדיון יהודי בנושאים שקשורים למדינת ישראל. כלומר, אני חושבת שיש ערך מאוד גדול לכך שהדיון בנושאים שקשורים במדינת ישראל, בשלל נושאים, רווחה, עבודה וצדק חברתי, יהיו בהקשר של העם היהודי בכללו, והייתי מאוד רוצה שהוועדה תהיה, ככל הניתן, בית לדיון כזה.

אני רוצה לסכם את הדיון ולהגיד, שלפחות הוועדה הזאת כן יוצאת באמירה ברורה לשאלה שהועלתה כאן על-ידי העבודה של המכון, שלמדינת ישראל יש אחריות ואחריות רבה, אם כי לא בלעדית, להבטחת הקיום היהודי גם מחוץ למדינת ישראל.

ואני רוצה גם שמכאן תצא קריאה למשרד ראש הממשלה לקדם את הנושא לממשלת ישראל לקבל החלטה, ואנחנו נעבוד לראות מה המידה שבה ניתן לקבל הצעת מחליטים בממשלת ישראל, ברוח מה שנאמר כאן, שמעגנת את הרעיון של החוזה החדש, ואחריות של מדינת ישראל בהצעה ממשלתית.

אנחנו נקיים פגישות המשך לגבי האשכולות והנושאים שעלו כאן.

אני גם לוקחת לתשומת לבי שנושא הגיור והחסמים שמדינת ישראל מעמידה, כלומר, שבצד התמריצים, בצד האחריות שמדינת ישראל לוקחת, צריך להבין את האחריות הזאת גם בצורה של הסרת חסמים, שיותר ויותר אנחנו בתוך המערכת הפוליטית צריכים להבין, שהחלטות שמתקבלות כאן עבור אזרחי ישראל נתפסות כמשרדות מסר למי שאינם חיים בישראל, ואנחנו צריכים להבין את האחריות הזאת, ולא רק להתייחס ללחצים הפוליטיים הפנימיים, אלא גם להתייחס למה שקורה מחוץ אלינו. זה המהות והאחריות שלנו כמדינת הליבה של העם היהודי.

אני מברכת על העבודה שנעשתה. אני מברכת על כך שהיא הוצגה בכנסת. אני מאוד שמחה שניתנה לנו ההזדמנות לעשות זאת. וכמו שמסיימים שידורי רדיו, כיוון שזה גם שידור בין-לאומי, אז אני רוצה להודות לצוות הטכני, לנח סלבקוב עוזרנו הנאמן, שניהלו את ה-WEBINAR, לסטיב רובין שאפשר למה שנאמר כאן להיתרגם לאנגלית, לעמיר גבעון ולעמית קורץ, שדאגו שגם הדבר יועבר בווידיאו, וכמובן לדנה גורדון מנהלת הוועדה, שדאגה שכולכם תהיו פה.

אנחנו נמשיך את השיחות האלה. אני מקווה שגם הדיון כאן מאפשר לכם לפגוש אחד את השני ולעבוד יחד. תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:57.